



საკოლიტიკო, სამეცნიერო და სალიტერატურო ნახაზებიანი გაზეთი; გამოდის ყოველ კვირა ღამს.

№ 19 მ ა ი ს ი 4 1897 წ. № 19

შინაარსი: ცხოვრება და სამართალი გ. წერეთლისა. — ჰენრიკ იბსენი. — ჩვენი ცხოვრების წერილმანი Amicus-ისა. — სხვა-და-სხვა ამბავი. — * * * ლექსი ცხელითა. — „პეტლის“ კორესპონდენციები. — ოსმალეთის ამბავი იანე რაჭველისა. — სამშობლოსათვის თავგანწირული ქალი. — დუტე მეგრელის წერილის გამო გ. წერეთლისა. — მე თუ ის, მოთხრობა განდევნილისა. — მცირე შენიშვნა გ. წერეთლ-სა. — ბ. ბლოგრაფია, პ. ს. ძესი. — წერილები რედაქციის მიმართ. — „ჭიათურის შავი ქვის მწარმოებელ სააქციონერო ამხანაგობის“ შესახებ, ი. კაკაბაძისა. — კვალის ფოსტა. — ჭირაუი და განცხადებანი. !”

ტფილისის ქალაქის გამგეობა

საყოველთაოთ აცხადებს, რომ მსურველთ ყოველ ღლე შეუძლიათ მიიღონ ქალაქის კანცელარიაში ტფილისის გუბერნიის საქალაქო საქმეთა საკრებულოს ამა წლის 8 აპრილის დადგენილების თანახმად შესწორებული, საბოლოო სია აღმომჩვევლთა, რომლითაც ტფილისის ქალაქის საბჭოს ხმოსნები უნდა ამოირჩენ 1897—1901 წლისათვის.

(3—3)

ცხოვრება და სამართალი.

მიდი ხანია საქართველოში და საზოგადოთ კავკასიის კულტურულ (ისტორიულათ განვიტარებულ) ერთა შორის ისმის უკმაყოფილება იმის შესახებ, რომ სამართალი კავკასიის ერთა ცხოვრების მოთხროვნილებას არ აკმაყოფილებსო. თვით შეხედულობა სხვა-და-სხვა რჯულისა და მოდგმის მცხოვრებთა სხვა-და-სხვა დანაშაულობაზე, სხვა-და-სხვა სამოქალაქო წეს-რიგის დარღვევაზე სულ სხვა-და-სხვა ნაირია, რომელიც ერთსა და იმავე კანონ-დებულების კალაპოტში არ ჩაეტევა. ბევრია ისეთი ჩვეულებები, განსაკუთრებით მთის ხალხებში,



ჰენრიკ იბსენი.

რომელნიც უძველესი დროიდან შესისწლხორცებიან ერის არსებას. ამ ჩვეულებათა ზნეობრივი საზომი სულ სხვაა და ახლანდელ კანონდებულებათა საზომი კიდევ სხვა. ამ უკანასკნელის საზომით რომ განისაჯოს მოქმედებანი პირველის საზომისა, ამითი სამართლიანობას თუ დააკლდება, თვარა არა შეეძინებარა.

აგხსნათ მაგალითით. მთიულს გასათხოვარი ქალი ჰყავს. იგი მოეწონა მეორე საზოგადოების ახალგაზდას. დედ-მამანიც თანახმანი არიან, როგორც ქალისა, ისე ვაჟისა, რომ დამოყვრდენ; მაგრამ სამწუხაროთ ქალის დედ-მამის ოჯახში ვინმე ოჯახის წევრი გარდაიცვალა და ლხინი-მეჯლისი წლამდის მოშლილია. შეყვარებულ ქალსა და ვაჟს კი ეჩქარებათ დაქორწინება. ორივე მხრივ დედ-მამებიც თანაუგრძნობენ ასეთ საქმეს, მაგრამ ადათის დარღვევა შეუძლებელია. აი, ამ შემთხვევაში ვაჟი იტაცებს ქალს დედ-მამის ოჯახიდან იმ განზრახვით, რომ ადათიც არ დაირღვეს და შეყვარებულების მოთხოვნილებაც დაკმაყოფილდეს. მაგრამ კანონმდებლობა ხომ მოიტაცებას სისწლის სამართლით სჯის და მალალი სიყვარულისადმი გატაცებულ ახალგაზდას ციმბირში გზავნის. რა თვალთ უნდა შეხედოს ხალხმა ასეთ განსჯას. უეჭველათ, აქ ირღვევა ძირითადი შეთანხმება კანონმდებლობასა და ცხოვრებას შორის. რაც ცხოვრებას ზნეობრივით მიაჩნია, ის მართლმსაჯულების შეხედულებით დიდი უზნეობა და ბოროტმოქმედებაა. ამ სახით სისასტიკე მართლმსაჯულებისა პირდაპირ ჩაგრავეს ზნეობრივ მოთხოვნილებას ცხოვრებისას და ეს უკანასკნელი მტრული თვალთ დაუწყებს ყურებას იმ მართლმსაჯულებას, რომელსაც მხედველობაში არა აქვს ძირითადი მოთხოვნილება და ინტერესი ცხოვრებისა. ამ შემთხვევაში მართლმსაჯულება მართლაც თვალ ახეული დადის ერში და მისი ბასრი მახელი ხშირათ მართალ კაცს დაეჭობა ქედზე. ყოველთვის ასეთს არა ნორმალურ მდგომარეობაში ვარდება მართლმსაჯულება, როდესაც მისი ხელმძღვანელი კანონმდებლობა არ არის ისტორიულათ მომკილი იმ ერის საზოდან, რომლის გასამართლებაც მას უტყირთნია.

რაც უფრო ხანი გამოდის, ისე უფრო თანდათან ცხადათ ირკვევა, რომ კავკასიის ერთა შორის შემოღებული კანონმდებლობა არ შეესაბამება თვით სხვა-და-სხვა მოდგმისა და სხვა-და-სხვა განვითარების ერთა ცხოვრებას, არ არის მასთან ვრცლათ შეხამებული და ზედგამოჭრილი. ესე ყოველივე უკვე საკმაოთ იცნო და შეიგნო თვით უზენაესმა ჩვენმა მთავრობის კანონმდებლობამ. სენატორი კონის მოგზაურობამ და სამოსამართლო საქმეთა მის მიერ

გამოძიებამ საკმაო ნათელი მოჰფინა ჩვენი მართლმსაჯულების ნაკლულევენებას და ახლა, როგორც ვეატყობინებენ, ქ. ქუთაისიდან, თვით იუსტიციის სამინისტროს გაუგზავნია ქუთაისის ოლქის სასამართლოსთვის მინდობილობა, რომ შეიტყოს მან, თუ რამდენათ შესაძლებელია, რომ მართლმსაჯულებაში ხალხის წარმომადგენლებმაც მიიღონ მონაწილეობა. ამასთანავე გამოუგზავნია სამინისტროში შედგენილი პროექტიც ისეთი მართლმსაჯულების დაწესებულებისა, რომელშიაც მონაწილეობა უნდა მიიღონ სხვა-და-სხვა წოდების წარმომადგენელთა, თუ რომ მათ საკმაო ქონებრივი და განვითარების შეძლებულობა (ცენზი) ექნებათ.

ჩვენ არ ვიცით, რა გზას დაადგება ქუთაისის ოლქის სასამართლო ამ შემთხვევაში. როგორც ქუთაისიდან მოსული ამბებით შევიტყეთ, ოლქის სასამართლოს ქუთაისის ქალაქის მოურავისთვის უტნობებია ეს ამბავი და იმასაც შეუკრება ქუთაისის საზოგადოებიდან უფრო დახელოვნებული წარმომადგენელი სამოსამართლო საქმეებისა, მაგრამ, ჯერ საქმე არაფრით არ ვათავებულა და, ჩვენის აზრით, ვინც კი სამართლიანათ შეხედავს ამ საქმეს, არც ვათავდება. რამდენია ისეთი კაცი, რომელსაც არავეთარი ქონება არა აქვს, მაგრამ ისე დახელოვნებული და მცოდნეა ჩვენი ცხოვრების ვითარებისა, მისი ზნე ჩვეულება ისე ზედმიწევნით აქვს შესწავლული და ისეთი ყურადგედებულია, რომ არავეთარი დანაშაულობა, რაც კი ჩვენ ხალხში მოხდება, არ გამოეპარება და დამნაშავის კვალსაც, როგორც კარგი ნაკეში ცხოვრების ვარამში, ისე მიიკვლევს ხოლმე. მოსამართლე ვალდებულია ზედმიწევნით იცოდეს სახელმწიფო ენასთან იმ ხალხის ენაც, საცა ან დანაშაულობა მომხდარა და ან სამოქალაქო უფლება დარღვეულა. თავი და ბოლო მართლმსაჯულებისა ის არის, რომ მისი კანონმდებლობა აღმოცენილი იყოს იმ ხალხის კულტურულ ნიადაგზე, საცა ეს მართლმსაჯულება წარმოებს და თვით მართლმსაჯულებას კარგათ ზედმიწევნით ესმოდეს იმ პირთა ენა, რომელთაც ასამართლებს, ხოლო ბრალიდებულებსაც ზედმიწევნით ესმოდესთ მართლმსაჯულების ენა. სანამდის მოსამართლე და ბრალიდებული იმ მდგომარეობაში იქნებიან, რომ შუამავალი დაჭირდებათ ხოლმე ერთმანეთის გასაგებათ, მანამდის არც მართლმსაჯულებას, არც მის კანონმდებლობას არ ექნება გზა გაკვლეული ხალხის გულისაკენ.

ბ. წკრეთელი.



ჰენრიკ იბსენი.



ენრიკ იბსენი ჩრდილოეთის შვილია იგი დაიბადა 1828 წელს ქალაქ სკიენში, ნორვეგიაში, და ღღესაც ცოცხლობს. თავისი ხანგრძლივი სიცოცხლის განმავლობაში მან მთელი ევროპის ყურადღება დაიმსახურა თავისი დრამატული ნაწერებით. სიყმაწვილეში იბსენი აფთააკში მსახურებდა შავირდათ; შემდეგ გაზეთის გამომცემელად და თეატრის მმართველად იყო. თავისი პირველი დრამა „კათილინა“ მან 1849 წ. გამოაქვეყნა, რომლითაც ომი გამოუცხადა საზოგადოებას, ადამიანის გულის ეგოიზმსა და ტირანიას. იბსენი მისმა შვიდმა დრამამ შემოსა დიდებით: „საზოგადოების საძირკველი“, „ნორა“, „ჩრდილი“, „ხალხის მტერი“, „გარეული იხვი“, „როსმერსპოლმი“, „ბორკმანი“. ამ ნაწერებში ნათლად გამოცხადდა იბსენის ძლიერი ნიჭი: ამ დრამებში ცოცხლობს მაღალი მხატვარი და ამ სოფლის ვითარებაზე ღრმად დაკვირვებული ფილოსოფოსი. იბსენი ნატურალიზტური სკოლის მოთავე-დამფუძნებელია, არა მარტო თავის ქვეყანაში, არამედ გერმანიაშიაც. მან ნათლად დაანახა ქვეყანას, რომ ამ სოფლის ბოროტება უსწორო გზაზე დაყენებულმა ადამიანის ნებას შექმნა. ადამიანის ნების მორჯულება ქვეყნის მხსნელი. იბსენის შემოქმედებას რალაც იდუმალი შუქი დაჰკრთის: თითქო ეს მწერალი ამა და იმ სოფლის საზღვარზე ცოცხლობს და უხილავ ძალთა ვითარებას გვაგრძობინებს ხოლმე სიმბოლიური, იდუმალი სურათებით.



ჩვენი ცხოვრების წვრილმანი.



მერ მკითხველებს ხშირად სმენიათ ჩემრიდან ამონაქროლი სიტყვა „პარტიობა“. პარტიობა ბუნებით მოდგამს იმერელ კაცს, მის ძვალ-რბილშია გამჯდარი. იმერელი კაცი იბადება არა, როგორც ჩვეულებრივად ადამიანი, არამედ როგორც რომელიმე ჯგუფის, პარტიის წევრი. მომავალში ჩვენი მშობლური მეცნიერება, უეჭველია, დინჯი თვალით დააკვირდება ახალ-დაბადებულ იმერელ ბალებს ჰყვირიდის და შიგ სხვა-და-სხვა იმერულ პარტიების ძირეულ კილოს ამ აჩენს.

ამ მოვლენის გეოგრაფიულად, ან ისტორიულად ახსნა ძნელია. რამ დაბადა ეს საყვარელი მოვლენა: იმერეთის ბუნების უსწორ-მასწორო ოღრო-ჩოღრო-ობამ, სადაც „ოღროს“ კაცი „ჩოღროს“ კაცს ვერ

ხედავს, რომელიმე გორაკის სერიოზ ან თერლით არის მისგან დაშორებული და მასთან თანხმად ვერ მოქმედებს, თუ ამ პარტიობის მიზეზი თვით იმერეთის ისტორიისაგან შემზადებული იმერელი კაცის ოღრო-ჩოღრო ხასიათია. სამწუხაროთ ეს საყურადღებო კითხვა ჩვენ მომავალ მეცნიერებს უნდა გადაეცეთ და ახლა ფაქტებზე გადავიდეთ.



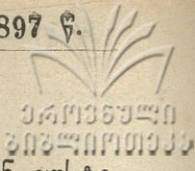
გურიაში ერკეთის საზოგადოება ორ დასათ გაიყო, თავისი ერთათ ერთი სკოლის თაობაზე. ერთმა ნახევარმა ლამის წიხლი ჰკრას მეორე ნახევარს, გადაღმა გადააკოტრიალოს, თვითონ გადმოღმა გადმოკოტრიალდეს და თავის სკოლას მაღლა ღეთის ანაბარათ ტოვებს. ერკეთის საზოგადოებას სრულებით არ ჰქონია შეგნებული თავისი სახელი. მას ალბათ „საზოგადოება“ ხელიკი ჰგონია, გურული „ტინტილა“, რომელიც, ორათაც რომ გააპოთ, ცალ-ცალკე ცოცხლობს: ტანი ცალკე „ტინტილობს“ და კუდი ცალკე.

გვერწმუნოს პატივცემული ერკეთის საზოგადოება, რომ ამნაირათ დიდხანს ვერ იტინტილებს და თავისი სასწავლებლის საქმეს მალე ჩააქრობს.

პირადი სარგებლობის მიძენელნი ცოდვილობენ ერკეთის საზოგადოებაში, რათა მას სოფლები-იანეული, ბუკის ციხე და საყვავის ტყე მოაგლიჯონ და ფარცხმის საზოგადოებას მიაკრან, და ანგარების მიმდევართა სულის ვითარება ხომ ცნობილია: ისინი ტკბ-ლ საკმევებს უკმევემ ხოლმე მუშა ფუტკრებსა, ჩუმათ გამოაბრუებენ, აქეთ-იქით დაქსაქსვენ და თაფლს დაისაკუთრებენ, შიგ ხელების საფათუროთა და ენის სალოკათ.



ახლა ს-ლნალში გადავფრინდეთ, მკითხველო. ამ სასიქადულო ქალაქში დაიბადა ამას წინათ თვით-მართველობა, რომელსაც იმერელ პარტიობასთან არაფერი აქვს საერთო. ეს მოვლენა ჯერ-ჯერობით სრულებით ნორჩ-უსუსურია, ფრთებ-უსხმელი, ნახ-ბუნდლიანი, ფენ-სუსტა და რბილ-ნისკარტიანი. ასე გასინჯეთ, ქ. ს-ლნალის თვით-მართველობა ჯერ კიდევ თავის საბუღარში წიავ-წიავობს, გარეთ ფენიც არ გაუდგამს და იქვე ახლოს ყოველ ღღე არსებულ სილნალის ბაზარშიც არ გაუტარ-გამოუტარებია თავისი ნორჩი აგებულება; პაწია ფენები არ უფარჯიშობია და თავისი მდგომარეობა არ შეუგნია. ამ ბაზარში კი დიდებული აურ-ზაური სუფევს. მის გარეშამო ჩამომწკრივებულია ღონიერ ვაჭართა ღუქნები. ეს ვაჭატონები გახლანენ ღღეს სილნალის ქალაქის მმართველნი, მისი ბაზრის განწესმრიგებელნი. ისინი გამოჰყოფენ ხოლმე თავ-ანთ საკუქნაობებიდან ფუნხუ-



ლა ხელს იმ განზრახვით, რომ იქვე თავმოყრილ საწყალ სოფლის ხალხს მოტანილი ნაწევ-ნადაგი სა-ნოვაცე მუქთათ წააგლიჯონ, და, თუ არ მოუხდათ, შეპყროფენ ფუნჩულა ხელს და გამოპყოფენ ღონიერ ფეხს და მისი შემწეობით სოფლის ხალხს ბაზრიდან კოტრიალ-კოტრიალით ისტუმრებენ. ყველა ეს მუქ-თათ ჩაუდისთ ხელ-ფუნჩულა და ფეხ-მძლავრ სილ-ნალის ვაჭრებს. ვთქვათ, ვაყყარა სიღნაღელი გლეხი „ვიას“—სიღნაღელ ვაჭარს, მის დუქანს მოშორდა, აქ უეჭველათ „ეუის“ შეეყრება—სიღნაღელ პოლიციელს, რომელიც მას გასაქან ადგილს არ აძლევს, მის სა-ნოვაცეს მიჰთანტ-მოჰთანტავს ხოლმე. ასე საცოდა-ვით არის საწყალი სიღნაღელი გლეხი ამ ორ მრის-ხანე მოვლენათა შორის გაკვეხებული და არსაიდან შევლას არ ელის. ამ დროს კი ქ. სიღნაღის თვით მართველობას თუთხმეტი კაცი განაკებს, თუთხმეტი ვაჭკაცი კაცი, იმისთანა პაწია ქალაქში, სადაც ამ ვაჭ-ბატონებმა, ერთმანერთს რომ ხელი მისცენ, სიღნაღს ცოცხალ ზღუდეთ შემოველებიან, ქალაქის მტერთ შუაში მოიმწყვდევნენ და წესიერებას ასწავლიან. ეს ვაჭკაცი კი ჯერ-ჯერობით, ადგილობრივ, თავის საბჭო-საწიაე-წიაეოში წივიან.

Amicus.

სხვა-და-სხვა ამბავი.



იმდინარე მანისის ოცს დანიშნულია თბილისის სათავად-აზნაურო ბანკის წევრთა მორიგი კრე-ბა. კრება განიხილავს: მთავრობის მიერ მო-მხდარ რევიზიის შესახებ მოხსენებას, 1896 წლის ანგარიშს და 1897 წლის ხარჯთ-აღრიცხვას, საზოგა-დო საჭიროებისათვის ფულის განაწილებას, ვენახე-ბის მიღებას გირაოთ, ბანკის წევრთა მოხსენებას სა-ზოგადო კრების წესის შეცვლის შესახებ, მოხსენე-ბას დასაგირავებელ მამულების დაფასების წესდების შესახებ, წინადადებას ბანკის 49 და ცალკე 60 წევ-რის შესახებ კრედიტის გაიაფებისა სარგებლის შე-მცირებით, რომელიც ერთმევათ მოგირავენთ ბანკის მართვა-გამგეობისა და სხვა ხარჯისათვის და სხე.

ამავე კრებაზე უნდა მოხდეს არჩევანი თანამდე-ბობის პირთა, ნაცვლათ ზედამხედველ კომიტეტის წევრთა, ბანკის გამგეობის თავმჯდომარისა, დამფასე-ბელი კომისიის ერთის წევრისა და გამგეობის წევრ-თა ორის კანდიდატისა, რომელნიც რიგით ანებებენ თავს სამსახურს.

გაზ. „ნობ. იბოზ.“-ს წერენ ქუთაისიდან იუსტი-ციის სამინისტრომ წინადადება მისცა ქუთაისის ოლ-ქის სასამართლოს, განიხილეთ და განსაჯეთ, რაო-დენათ შეიძლება ქუთაისის გუბერნიაში ხალხს ნება მიეცეს მართლ-მსაჯულების საქმის გაძღოლაშიო. სამინისტრომ ამასთანავე გამოგზავნა პროექტი აგრეთ წოდებულ შეფუფენთა სასამართლოს და რსების შე-სახებ, ე. ი. სამართალში მონაწილეობის მიღების ნება უნდა მიეცეთ არჩეულ წარმომადგენლებს სხვა-და-სხვა წოდებისას, რომელთაც განათლებისა და ქონებრივი ცენზი უნდა ჰქონდეს და მთავრობის მიერ დანიშნულ მოსამართლეებთან ერთათ უნდა გადა-წყვიტონ, დამნაშავეა თუ არა ბრალდებული და რა სასჯელი უნდა გადაუწყვიტონ. ამ პროექტის განსა-ხილველათ ბევრი მიუწევეია ქუთაისის ოლქის სა-სამართლოს თავმჯდომარეს, იურისტები და არა იუ-რისტებიც. გამოგზავნილ პროექტით განათლების ცენ-ზათ გიმნაზიის ექვს კლასიანი ცოდნა უნდა იქნეს. ამ კრების აზრით ჩვენში ეს ცენზი დიღია, ოთხი კლასის ცენზიც საკმარისი უნდა იქნესო. ზოგიერთთა აზრით ცენზისათვის რუსული ენის ცოდნაც საკმარი-სიაო. საბოლოოთ არა დაუდგენიათ-რა, რადგან მო-მზადებულნი არ იყვენ და სხვა დროისთვის გადად-ვეს ამ საქმის განხილვა.

მომავალი წლის 1 იანვრიდან ამიერ-კავკასიის ქა-ლაქებში და დაბებში სულზე გაწერილ გადასახადის ნაცვლათ, სახელმწიფო გადასახადი უძრავ ქონებაზე გაიწერება. („ნობ. იბოზ.“)

უმაღლესი ბძანებით დაარსებულ იქმნა კამისია, მინისტრ ი. ნ. დურნოვოს თავმჯდომარეობით, რომელმაც უნდა გამოიკვლიოს ღონის-ძიებანი, რუსე-თის სახელმწიფოში თავად-აზნაურთა მდგომარეობის გაუმჯობესობის შესახებ. პირველი განსახილველი საგანია: თავად აზნაურთა მამულების დაეალიანება სათავად-აზნაურთა ბანკებში.

უკანასკნელ აწერიდან აღმოჩნდა, რომ მთელ რუსეთის იმპერიაში, ფინლანდიას გარდა, 127 მი ლიონამდის ხალხი ცხოვრებს.

კავკასიაში ფილოქსერასთან საბრძოლველათ

წელს მხოლოდ 104 ათასი მანეთია გადადებული, ამერიკული ვაზის გასაერცვლებლათ—41,000 მან.

* *

15—20 მასამდის მუშტაიდში საჭირო და სასარგებლო ფრინველთა გამოფენა გაიმართება, სადაც ჯილდო მიეცემა საუკეთესო ჯიშის ფრინველთა გამოფენის.

* *

„Нов. Оნიз.“-ს სიტყვით კავკასიის სამოსწავლო ოლქის მზრუნველი შუამდგომლობს, რათა მიმდინარე წლიდან კავკასიაში ხალხის განათლებისათვის მეტი ფული იქნას გადადებული: 50,000 მან. ერთ ბაშათ და 29,965 მან. ყოველ წლივ; გარდა ამისა ყოველ წლივ 12,000 მ. იმ სოფლებისათვის, რომლებიც სიღარიბის გამო თავიანთსკოლებს ვერ ინახვენ.

* *

დრამატული საზოგადოების კრება აპრილის 27, კვირას არ შედგა, რადგან წევრთა საკმაოდ რიცხვი არ დაესწრო. ყველა ეს „არ ახალია, ძველია“.

* *

აპრილის 27-ს რომ თბილისში მარულა (დოლი) მოხდა, პირველი საჩუქრები ერგო შემდეგ ცხენებს: „დელიბას“, ზულქადაროვის ცხენს, „დამირს“, მეორე ძმის ზულქადაროვის ცხენს, „ვოტუმს“, შმიდტის ცხენს და „ლანდშაფტს“, თ. მხეიძის ცხენს.

* *

ახალციხის მერუეთა კრებაზე აპრილის 21 ამორჩეულნი იქმნენ მირაბათ: (მერუეთ) სულეიმან-ბეგი ერისთავი, მის კანდიდატათ—ტრდატ აკოფჯანოვი; წევრებათ—პირველი განყოფილებისა—მიხაილ მეფისაშვილი, მის კანდიდატათ—ანმედ-იშიკ-ბეგ ზადე, მეორე განყოფილებისა—მოლა მურად-მადატოლი, მის კანდიდატათ მოლა აზიზ-ოლი.

* *

1895 წლიდან პარიჟში იყო გამართული საქველ-მოქმედო ბაზარი, რომელმაც ამ ორის წლის განმავლობაში შეიდ მილიონ ფრანკზე მეტი მოგება მისცა საქველ-მოქმედო საქმეს. მთელი პარიჟის საუკეთესო და შეძლებული წოდების წარმომადგენელნი დადიოდნ ამ ბაზარზე სავაჭროთ, უფრო იმისთვის, რომ საქველ-მოქმედო საქმისთვის ცოტა ძვი-

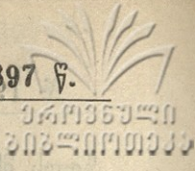
რათაც რომ ეყიდნა კაცს რაიმე სავაჭრო, მინც საქებათ და სასარგებლოთ მიიჩნდათ. უცბათ გასკდა ლამაზ იმ დროს, როცა ბაზარი ხალხით იყო გასვებული, ლამპიდან ფარდას მოედვა ცეცხლი და ათი წამის განმავლობაში მთელი ბაზრის შენობები, რომელნიც საერთოთ გადახურულნი და ხის მასალისგან გაკეთებულნი იყვნ, ერთ დიდ გარგვალეულ ცეცხლში იწვოდნ. პირველსავე ყვირილზე, ცეცხლი გაჩნდა, ხალხი შეშინდა და იწყო ერთმანეთზე მიწოლა ეიწრო გასავალ დერეფნებში. შეიქნა საშინელი ზრიალი და გულის გასაგმირი გოდება ცეცხლ-მოკიდებულთა. ხმელმა მასალამ, ბაზრის შენობები-სამ თოფის წამალსავით იფეთქა და ერთ საათს არ გაუვლია, რომ მთელი ბაზარი დაიფუქა და შიგ გამობუგული ხალხი ჭერებივით ეყარა დატიტვლებული, დანახშირებული, ზოგს თავის ძელებიც დაწვოდა და დახეთქოდა, იქიდან ტენი გადმოდიოდა, ზოგს მუცელი დასკდომოდა და შიგნეულობა ჭიჭინებდა ქონით. ბევრი დიდი-გვარეულობის წევრნი ქალი და კაცი, ზოგნი მეფეთა შთამომავალნიც კი დაიღუპნ. სხვათა შორის გრაფინა ალაკონისა, საფრანგეთის კაროლის ლუდოვიკო-ფილიპეს შვილი-შვილი, დაიწვა. საფრანგეთის პრეზიდენტ ფორს მთელი გარეშე სახელმწიფოებისაგან მოუვიდა გულითადი მწუხარების და თანაგრძნობის გამოსაცხადებლათ სამძიმრის წერილები.

* *

თბილისის საადგილ-მამულო ბანკის წლიური ანგარიშიდან აღმოჩენილა, რომ გასულ წელს 6 ამ წლის აპრილის თვემდის ბანკს ჰქონია მოგება 168,411 მან. აქედან თბილისის თავად-აზნაურობის საჭიროებისთვის გადადებულია 58,944 მან. და 7 კ.. სამეურნეო თანხის შესადგენათ 16,041 მან. და 16 კ., გამგეობის წევრთა სადივიდენტოთ 15,999 მან. და 10 კ., ეკსტრაორდინარნი კაპიტალისთვის 8,420 მ. და 58 კ., ბოლოს ძირითად ფულათ გაღირიცხა 233 მან. და 63 კ.

* *

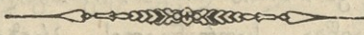
თიანეთის მაზრიდან გეწერენ: წარსულ აპრილის თვეში შემთხვევით მომიხდა ამ მაზრაში გავლა და ენახე, რომ სოფლის მოხელენი დარბიან სოფლებში და ფაცა-ფუცით ჰკრეფენ კომლზე ოროლ შაურს. რომ ეკითხე, რისთვის გინდათ მეთქი მიპასუხეს: „ჩვენ გვიბრძანეს, კომლზე ოროლი შაური მოვკრიფოთ აღწერის ფურცლების გადაწერისთვისაო“. მართალია, უნდა გადაწერილიყო სოფლის სასამართლოებისათვის



ის აღწერის ფურცლები, რომლებიც გამოგზავნილი იყო უმაღლეს მთავრობისაგან, მაგრამ იმ პირობით, რომ სოფლის მამასახლისებს ებრძანათ-დაექირავენ ბინათ ვინმე და გადაეწერინებინათ; მაგრამ, სამწუხაროთ, ამ საშუალებისათვის აქ არაფერს მიუძღრათ. აქ პირდაპირ დაუბარებიათ მამასახლისები და უბრძანებიათ: კომლზე ოროლი შაური მოჰკრიფეთ და მაიტიანეთ აღწერის ფურცლების გადაწერისათვისაო. რომ ებრძანებინათ, მოიყვანეთ ვინმე და გადაწერი-ნეთა, შეიძლება იმისთანები აღმოჩენილიყვენ, რომ, თუ უსასყიდლოთ არა, ცოტა ნაკლებ ფასათ მაინც გადაეწერათ. თურმე იყვენ იმისთანა პირნიც, რომ-ლებიც თანახმანი ყოფილან კომლზე 5 კაპ. გადაეწე-რათ. ზოგიერთები კიდევ მოურიგდენ სოფლის მა-მასახლისებს, კომლზე თითო შაური მოგვეცით და გადაგიწერათო, მაგრამ მამასახლისებისთვის აქ ამის ნება არ მიუციათ.

არ ვიცით რათ ისურვეს ისეთაც დაჩაგრულ გლეხების შეწუხება. იმედია ამ ამბავს ყურადღებას მიაქცევენ, სადაც ჯერ არს.

ვინმე მგზავრი.



* * *

(კუძღვნი ჩემს მეგობარს ს. ქ—ს).



ძღვეელი რალაც ნიჭი, მოვლენილი ზეციით ძალი, ვის გულშიაც ჩაშუქდება, ჰნათობს, როგორც ცეცხლის ალი.

რაც სხვებს სხვისგან შეუგნიათ, ის მასა ცნობს თავის თავათ; გულს გადაშლის ბუნებისას დაფარულის სანახავათ.

ცაში მჭერეტლობს მისი გონი, ჰხედავს მნათობთ სვლას და რბენას, ქვეშ ქვესკნელსაც აზრით ჩაჰკვეთს, იგნებს იმის უხმო ენას.

კოდნას იდგამს გზათ და ხიდათ, მიუწლომთან ასასვლელათ,

ცნობს ბუნების საიდუმლოს კაცთა თვალწინ გასაშლელათ.

თვითაც ტკბება თვის ნარკვევით, ქვეყანასაც აძლევს ძალას, ებრძვის კაცი მით ბუნებას, ჰკრებს და ართმევს ხარკს და ღალას.

ვისაცა აქვს მძლავრი ნიჭი და ციური ნაზი გრძნობა, მას არ უმძიმს ცა და ქვეყნის საიდუმლოს გამოცნობა.

მაგრამ კაცთა სიავეში, და ამ ფლიდსა ცხოვრებაში— იგი ყოვლად უცაღია და ტყუედება, როგორც ბავში.

მაშინ იმას ბნელის შეილნი დაუწყებენ ხარხარს, სიცილს: უგნურათ და ბრიყვათ თელიან მიწიერნი მბრწყინავ ცის შეილს.

და ვიცინი: გონით სუსტი როს დასცინის ნიჭიერსა, როს ცის ამბავს ეუბნება ქვეყნიერი ზეციერსა.

ცასკლი.



„კვალის“ კორესპონდენციები.



ქუბის (შორაპნის მახ.) მდებარეობს სადგურ ძირულიდან აღმოსავლეთით, თორმეტი ვერსის სიშორეზე, მდინარე ძირულის სეობაში. ეს სოფელი თუმცა დიდი არ არის, მაგრამ კაცის თვალს იტაცებს თვისი შეენიერებათ: პატარა ჭალა, რომელსაც გარშემორტყმული აქვს დიდრონი გორები, და შუაზე მიიკლაკნება მდ. ძირულო, რომლის მილამოებს უხვათ ჩრდილავენ ყურძნის ვაზებით დახლართული ხეები. ამ სოფელში დგას დიდებული საყდარი მე-თორმეტე საუკუნის ხუროთმოძღვრებისა. როგორც ზეპირ-გადმოცემიდან ვიცით, ეს საყდარი თამარის დროს უნდა იყოს აშენებული (უბის ავაგე საყდარიო). საყდარი ბევრნაირათ არის შესანიშნავი: თეი-

სა წარწერებით, მხატვრობით და ძველი საეკლესიო ნივთებით. საყდარი დიდია და განიყოფება სამ ნაწილათ. გვერდებზე აქით-იქეთ სამწირველოები აქვს. სამწირველოები თვით საყდრის ოდენა არ არიან, მაგრამ მოყვანილობა საყდრისა აქეთ. თვით საყდარი შიგნით მთლათ მხატვრობით არის დაფარული, რომელიც დღემდე ხელმეუხეზებლათ შენახულა. კანკელი კი ახალი უნდა იყოს, წარწერა მხატვრობაზე მრავალია და ცხოვლათაც შენახულა დღემდე; ხატებიც ბევრი ძვირფასია და ზოგს წარწერაც აქვს. აქვე ყოფილა ბევრი ძველი საეკლესიო ნივთები და ხელ-ნაწერი წიგნები (მე ესენი არ მინახავს, რადგან აქაური მღვდლის ხელშია დაცული, გარედან საყდარს სენაკები აქვს მიშენებული. წარწერა თვით საყდრის კედლებზე და სენაკებზედაც მრავალია. აქვე სხვა შენობებიც არი და მათ შორის ერთი შესანიშნავია: ეს არის კოშკის მზგავსი, მაღალი და ოთხ-კუთხიანი; კიბე არა აქვს და არც კარები აქვს; თავი ცოტა მონგრევი და სანათურები მოჩანს: როგორც მითხრეს, იქ პატარა სამლოცველო არისო. წარწერა იმასაც აქვს.

საყდრის სამხრეთის კარები ყურძნის ვაზის ფიჭვისგან არის გაკეთებული; არშინი სივანე ექნება უნდა წარმოვიდგინოთ, რამდენათ მაღლა მდგარა მაშინ მეურნეობა, როცა ამხელა ვაზები იზრდებოდა ჩვენში. აქ ერთი სამწიხარო გარემოება შევნიშნე, როცა უკანასკნელათ მომიხდა მოსვლა: ზოგ-ზოგან ქვის შენობების შესამაგრებლათ კირი წაუსვამთ და ერთგან ამ კირით წარწერაც დაუუარაუთ, სხვა წარწერებსაც ეს ბედი მოეღის, ამისათვის კარგი იქნება, რომ ამ საყდარს ვინმე მკოდნე პირი დაათვალიერებდეს და ამოიკითხავდეს ყველა წარწერებს, რომ ჩვენ ისტორიის მკვლევართ არ დაეკარგოთ ეს ძვირფასი საისტორიო მასალა. აქ ბროსსეც ყოფილა, როგორც ვადმოძკა თ. პატა აბაშიძემ.

კოლა მსკავანანი.

* *

სად. შაჩაშანი. ამას წინათ სადგურ ჭიათურას რომ გამოცილდა სახალხო მატარებელი, ობერ-კონდუქტორმა ბილეთები მოგეთხოვა მგზავრებს. ერთს ამ რკინის გზაზე მომუშავე ბერძენს ინჟინერისაგან ბარათი ჰქონებოდა, რომლითაც ნება ეძლეოდა, ჭიათურიდან შორაპნამდის უფასოთ ემგზავრა. გამოართვა კონდუქტორმა ბარათი, აყვირდა და უთავებლო ლანძღვა-გინებით ყველა მგზავრები შეაწუხა. კონდუქტორმა სადგურ სალიეთის უფროსს წარუდგინა საწყალი მუშა ბერძენი. იქ მას ერთი-ორათ გადაახ-

დევინეს ბილეთის ფასი. მისმა ყვირილმა და მუდარებამ ვერ მოალობო სადგურის უფროსი ბერძენისკენ გული. ვაგონებში მგზავრებისაგან ჩამოითხოვა საცოდავმა ბერძენმა თითო-ოროლა კაპეიკი და ისე იყიდა ბილეთი. საკვირველია ღმერთმანი: სუსტსა და უძლურზე რანაირ იერიშს მიიტანენ ხოლმე ზოგიერთი მოხელენი, ხაზინის დღ საზარლო საქმეში კი გაყურდებიან. შემოხსენებული სადგურის უფროსი ის გახლავსთ, რომლის თაობაზე გამოძიება წარმოებს ამ ორი წლის წინათ მისგან ჩადენილი ბოროტ-მოქმედების გამო.

შეტყე ივანეს ძე აბდუშეფიშვილი.

ოსმალეთის ამბები.

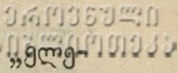
ქონსტანტინოპოლი 17 აპრ. ყოველმა ღონისძიებამ და თავ განწირულმა ბრძოლამ ბერძენებისამ ელასონის საზღვრებზე უფერულათ ჩაიარა. აღდგომა დღეს საშინელ ბრძოლას შემდეგ, რომელიც გაკძელდა შაბათს დილიდან მოკიდებული კვირა-აღდგომის დილამდის თათრებმა ძლიერ ბერძენები, აიღეს ქ. ტირნოსი და იმ დღესვე საღამოს შევიდნენ ქ. ლარისაში (თათრულათ, იენიშეირ). აქ მცხოვრებმა ურიებმა ხელებ-გაშლილი მიიღეს თათრის ჯარი და სინაკოებში სულთან ჰამიდს ლოცვა-კურთხევა უძღვნეს. ურიებს გარდა ქვეყანაზე დღეს თათრის მადლიერი აღარავინ დარჩენილა — თქვა თურმე მაიორმა მემედ-ბეგმა, როცა შევიდა თავის კავალერიით ქალაქში. მართლაც, ურიებს გარდა იქ არავინ დახვედრიათ. დუქნების მეტი ნაწილი დაუკეტელი იყო თურმე. თათრები ამ გზობისათ ძლიერ რივიანათ მოიქცენ, არც ერთი დუქნისთვის და არც რამ საქონლისთვის ხელი არ უხლიათ. ზოგი შეუძლო, ანუ დაკადილი ბერძენები ჩქარა მოაგროვეს და საავათმყოფოებში დაარიგეს. მეორე დღეს ქ. ლარისიდან თათრის ჯარმა გაიწია წინ ორი საათის მანძილზე. შეტაკება აღარ მომხდარა, ბერძენები მთებში შეიხიზნენ. აღდგომის მეორე დღეს აქ გამოუშვეს სურათი ალასონის მხედართ-მთავრის ეთემ-ფაშისა, რომელიც ოცი ათასამდის დაიყიდა ორ დღეში. სურათს ჰქონდა შემდეგი წარწერა: „ნებითა ღეთისითა და მოწყალებითა უდიდესის სულთანისა დიდათ გამარჯვებულის აბედ-ულ-ჰამიდისა შევიდა და აიღო მარშალმა ეთემ-ფაშამ ლარისა და მიდის წინ“. როგორც ირწმუნებიან აქაური გახეთები ყველა ის ადგილები, რომელიც ოსმალეთმა ნება ყოფილობით



ო ს მ ა ნ - ფ ა შ ა .

დაუთმო საბერძნეთს, უკვე აღებულია. გუშინ გამოვიდა სურათი გაზი-ოსმან-ფაშისა, რომელიც დაინიშნა სარდარ ეკრამათ (უმთავერეს მხედრათ) მთელ აღმოსავლეთის რუმელიაში. ის ხმები ტყუილია, ვითომ ეთემ-ფაშა გამოცვლილიყო და მის ადგილას გაზი-ოსმანი დაენიშნათ. ოსმან-ფაშის გაგზავნა შემდეგმა გარემოებამ გამოიწვია: როგორც ჩვენი წინანდელი წერილიდანაც ჩნდა, პირველათ სანამ ჯერ ომი ოფიციალურათ გამოცხადდებოდა, ბერძნებმა დააფიქრეს თათრები: თათრებს ეგონა, თუ ბერძნებს ევროპიის რომელიმე დიდი სამეფო ეხმარებოა, ამისათვის დიდ ყოყმანში იყვენ, გამოცხადებით ომი თუ არაო. გაზი-ოსმან-ფაშა, ჰეირედინ-ფაშა (ეს უკანასკნელი გაიგზავნა იანინში უფროს კომანდრათ) და დელი ფოატ-ფაშა ომის გამოცხადებრს მომხრეების მეთაურები იყვენ და ყველა დანარჩენნი სულთანთან ერთათ უარზე იდგენ. ბერძნებს რომ არ დაერღვიათ მშვიდობა, თათრები ომს არ გამოაცხადებდენ, მაგრამ ბერძნები 25 მარტს პირველათ დაეცენ ქუროღულათ თათრის სიმაკრეებს და დიდ-ძალი ზიანი მისცეს, მხოლოთ რაკი ამ დაცემაში ჯარი არ ერია, თათრებს მაგიერი არ გადუხნიათ. 5 — 6 აპრილს დამე ბერძნები მეორეთ დაეცენ თავს თათრებს, ახლა კი ყველა ერთათ, 28 საათის ბრძოლას შემდეგ აჯო-

ბეს თათრებს და დასწიეს უკანა ბრძოლაში ეელი სიმაგრე თათრებისა, საცა შოწინავე ჯარი იყო დაბანაკებული ალასონიის თეფეზე ბერძნებმა დაიჭირეს. ჯერ კიდევ ომი გამოცხადებული არ იყო. ეთემ-ფაშამ ორი დეპეშა გამოგზავნა სულთანთან, საცა თხოულობდა ომის დაწყების ნებას. ბრძოლა თითქმის არ შეჩერებულა. ეს პირველი დეპეშები იზეტ-ბეგის მეოხებით, როგორც ამბობენ, სულთანს არ უნახავსო. ამ გარემოებამ ეთემ-ფაშა ძნელ მდგომარეობაში ჩაადო, ბოლოს მან გამოგზავნა დეპეშა ჯარის მინისტრ რიზა-ფაშასთან, ამ უკანასკნელმა ჩქარა სულთანს მიაართვა. ამ დეპეშამ გამოაშკარავა უწინდელი დეპეშების დაკარგვა, ამ მიზეზით იზეტ-ბეგი რამოდენიმე დღით დათხოვნილი იქნა სარაიდან და სამი დღე თავის სახლში იჯდა. ამბობენ, ვითომ მას 30 ათასი ლირა ქრთამი აეღოს დეპეშების დამალვისთვის და ვითომ ის დატყვევებულიც იყოფო. ეს სიმართლეს მოკლებულია. ზოგიც ამბობს, ვითომ მას აეღოს 50 ათასი ლირა ინგლისის მთავრობიდან, რომ გვიშუამდგომლე, სულთანმა კრიტის კუნძული მოგვეცა, მკითხველი თვით მიხედება ამნაირი ყბედობის საფუძველს, როგორც პიეელი, ისე მეორე და მესამე სრულიად ლოლიკას მოკლებულია. იზეტ-ბეგი თუმცა იმ პატივში აღარ არის ახლა, როგორც პირველათ იყო ის, მაგრამ ისევ სასახლეშია სულთანთან და რომ კიდევ ყველაზე მეტათ მიღებული, ამას ეჭვი არ უნდა. ამ ზემოთ მოხსენებულ დეპეშას შემდეგ, აქედან წავიდა ბრძანება ომის დაწყების ნება-რთვისა; მოხდა მეორე შეტაკება 9—10 აპრილის დამეს, საცა კიდევ გაიმარჯვეს ბერძნებმა. დეპეშების მიმოსვლა შეჩერდა, ფოსტაც გაწყდა. ბერძნებმა რამოდენიმე კილომეტრზე რკინის გზის ლიანდაგი აშალეს. ეთემ-ფაშას საქმე გაუჭირდა, ერთი მხრით საშინლათ მებრძოლი ბერძნებისაგან და მეორე მხრით სტამბოლიდან წვიმასავეთ მიმავალ დეპეშებისაგან, მან ბრძანა დეპეშების ძაფების შეწყვეტა. სამ დღეს ომის მოედნიდან სრულიად ამბავი არ მოსულა. როგორც ჩნდა, ბერძნები წინ მოიწვედენ.



11, 12 და 13 აპრილს სამინელი ბრძოლა იყო, საცა ორი მხრით 30 ათას კაცამდის გაწყდა. მკვლარი თათრების მხრით მეტი იყო. ამ ამბების უცოდინარობამ ააღვლია აქაური დიპლომატები და სულთანმა საჩქაროთ გაგზავნა 12 აპრილს სალამოს გაზი-ოსმან-ფაშა, იმ დღეს კიდევ არაფერი და მეორე დღეს სალამოს მოიტანა დეპეშამ ამბავი, რომ ბერძნები უკან გადავდენეთ და ნახევარ საათში ტირნავოსს ავიღებთო. ამ დეპეშას შემდეგ, მართლა წავიდა ოსმალოს ჯარი წინ. აიღეს ტირნავო, ლარისა, ტრიკალა და, როგორც დღეს იუწყებიან შევიდნენ ქ. ვოლოში, ქ. ლარისაში პირველათ შევიდა ლეკი გენერალნი შტაბის მაიორი ერქანი ხარბი (სამხედრო აკადემია დამთავრებული) სეიფულაჰ-ბეი, რომელსაც ებოძა სულთანის წყალობა და მაიორიდან პირდაპირ გენერალ-მაიორი გახდა. ოსმან-ფაშის ადგილას გამოცხადებამ კიდევ უფრო შეაგულიანა ჯარი და გაცხარებული წინ მიდიან. აქ მოვიდა ამბავი, რომ მეფე გიორგი 30 ათასი კაცით იანინაში წავიდა საჩხუბრათაო, ბერძნები აპირებენ სმირნოს ყუმბარები დაუშინონ. დღეს სმირნოს აესტრიის ლოიდის კომპანიის დირექტორმა აქაურს დირექტორს დეპეშა გამოუგზავნა ორი ცარიელი გემი გამოგზავნე საჩქაროთაო. საქმეები ფინთათ აირ-დაირია, საყოველთაო ომის სუნი მოდის. აქ თათრები ალტაცებაში არიან. ვინც უნდა მიეხმარონ ბერძნებს, გარდა რუსისა, ჩვენ არ გვეშინიაო. ქუჩები სავსეა. კონსტანტინოპოლმა გაიღვიძა, თათრები ქეიფსა და ერთმანერთის ლოცვა-კოცნაში არიან. საწყალ ბერძნებს კი ხმის ამოდების რცხვენიათ, მხოლოდ მაინც იმედს არ იტყვენ, კიდევ დარწმუნებულები არიან, რომ გამარჯვებული ისინი გამოვლენ. ამას წინეთ აქაურმა

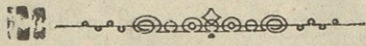
ერთმა ბერძენმა მიიღო ოსტატური წერილი: „გლენე და იანი დავაქორწილეთ,—იწერებოდა თავ-მომწონე ბერძნის პატრიოტი,—იანი ძლიერ მდიდარი კაცია, ელენი ბედნიერი ქალი შეიქნაო“ (ვითომ ქალაქია იანია ელადას (საბერძნეთს) შეუერთდა). მართლაც ჯერ კიდევ გამარჯვების ბოლოს ვერაფერ დაწყებულს. თათრის საზღვრები ისე არის დახლოებული, რომ შეიძლება აქ ელასონიაში თათრებმა გაიმარჯვოს და სხვაგან ბერძნებმა. ქვეყანა გაშტრებულია ბერძნების სიგმირით. თვით ეთემ-ფაშა წერს თავის აქაურ მეგობრებს: „ეს თავ-განწირული ომი ბერძნებისა ლარისის ველზე—მეორე ტროადის ომს შეედრებაო. სტამბოლს მცვაზეთეები გაკეთდენ. დღეში 50—100 ათასამდის იყიდება თათრული განხეთები და ცალკე სუპლიმანები. საათი არ გავა, რომ რამე ახალი ამბავი, არ გამოვიდეს. ყველას თვალყური გაფაციცებული აქვს, არაფითარს ამბავს არ უშეებენ უყურადღებოთ. ეთემ-ფაშა ყოფილა გაზი ოსმან-ფაშის აფიცრათ ნამყოფი პლენეაში. პლენის ომში ის მაიორი იყო, ახლა მარშალაა. გუშინ გამოვიდა მეორე სურათი ოსმან-ფაშისა, მისი ახალი საომარი გეგმითა და ბარაკებით, აუარებელი გაიყიდა—ჯერ ბერძნის კათოლიკები და ახლა ყველა ბერძნის ხელ-ქვეითნი ფრანციის საელჩომ ჩაიბარა სათათრეთში. გამოვიდა სულთანის მეორე ირადე, რომ 18 წლის ქვემოთ და 35 წლის ზემოთ ყველა ბერძნის ხელ-ქვეითს შეუძლია დარჩეს სტამბოლში და დანარჩენი კი უეჭველათ უნდა გავიდეს აქედანო. აქ ხმა დადის, რომ, ვითომ მთელი ევროპა თათრისა და რუსის წინააღმდეგ საომრათ ემზადებოდეს. ყველა თათრის ფონდებმა აიწია, რკინის გზის ობლიგაცია ხუთი ფრანკით აიწია. მანეთი დავარდა ერთი აბაზით. აქ ჯერ კიდევ საგრძობელი სიცივეებია. მიროვოი ოტგოლოსკის კორესპონდენტი ბ-ნი იური-კაზბეკი ბერძენთა და თათრის საომარ საზღვრებზე ოდესის ლისტოკის კორესპონდენტი ბ. გარმონიუსი მიდიან ამბის დაწვლილებით გასაკებათ. რადგან აქ ამბების გაგებას დიდი შრომა და წვალება უნდა. სომხები ძლიერ უკმაყოფილონი დარჩენ ბერძნების უბედურებაზე: „კაცები არ ყოფილანო“—ამბენ. აბა, ჩვენ სომხებს გექონოდა მათსავებრ თოფის-უფლება და ჯარი, ნახავდით, რას ვიქმოდითო. ბ-ნი იური-კაზი-ბეგი ცდილობს ნება-რთვა აიღოს აქაური მთავრობიდან, რომ აქ რუსული ყურნალი გამოსცეს, რომლის პროგრამა შემუშავებულია და წარდგენილი სამინისტროში. ამ გაზეთს ექნება აზრათ გამოარკვეოს აღმოსავლეთის მდგომარეობა და მიაქციოს განსაკუთრებითი ყურადღება კავკასიასა და სათათრეთს. სასომხეთოდან: ზეითუნიდან, მუშიდან, ბათ-



ე თ ე მ - ფ ა შ ა .

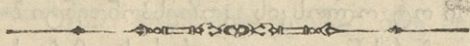
ლისიდან, სასუნიდან, თოკათიდან — ვედრების წერილები მოუყიდა აქაურ სომხის პატრიარხს, შეგვე წიეთ და აქ დარჩენილი ობლები მანდ წაიყვანეთ და მანდაურ მდიდარ სომხობაში დაარიგეთო. სრული 12 წლის დაღმა ორ წლამდის ობოლი ბავშვები მთელ მცირე აზიაში აღმოჩენილი 50 ათასია, რომლის აქ მოყვანასო — აცხადებს პატრიარხი — 50 ათასი ღირა უნდაო, და რაკი ეს ფული ჩვენ არა გვაქვს, ამისათვის ვთხოვ, ყველა პატიოსან სომხის ოჯახს შემწეობა მოგვეცენ, რომ უსუსური ბაღლები შიმშილით არ ამოწყდნო. პატრიარხს გადაუწყვეტია ათასობით ჩამოიყვანოს აქ და, ასე რამდენიც შესაძლო იქნება, ბაღლები გადაარჩინოს ამოხოცვისაგან. ამას იქით ყოველივე დეპეშა უეჭველათ სულთანს უნდა მიერთვას შეუჩერებლათ — გადუკითხველათ.

ასე წაჰკეცი.



სამშობლოსთვის თავგანწირული ქალი.

წლენე კოსტანტინიდის ქალი არის ჩვიდმეტის წლის ახალგაზდა ბერძნის მეომარი, თაოსნობს სამიათას თავგანწირულს ბერძენს. ის არის თბილისელი ბერძენ კბილის ექიმის ასული, რომელიც ამ ცოტა ხანში ბათუმში გადასახლდა და ემზადებოდა სამშობლო მხარეში გამგზავრებას. ამის გულისთვის ქალი ბათუმშივე სწავლობდა სამხედრო იარაღის ხმარებას. რევოლვერს ჩინებულათ ისვრის. ის მორთულია კაცურათ, ქელზე საბერძნეთის სამხედრო ნიშანი აკერია, ხელში უჭირავს დროშა, ცხენზე ზის და მუდამ წინ უძღვის თავისუფალ მებრძოლთ.



დუტუ მეგრელის წერილის გამო.

მალიან აჩქარებულა, ბ-ნი დუტუ. ცოტა რომ მოეთმინა და „კვალის“ №№ 16, 17 რომ წაეკითხა, იქ ცხადათ შეიგნებდა, თუ ვის ვუწოდებ და ან რა აზრითაც ვუწოდებ „მარგალის სკუა“. მე მხოლოთ გულში ნაკლათ დამრჩა იმის შეტყობა, რაც აქამდის არ მჯეროდა. დუტუ მეგრელი, რომელიც ასე კარგათ იცნობს ჩემ ხანგრძლივ მოქმედებას ქართულ ლიტერატურაში, ის, რომელსაც ასე ზედმიწევნით უნდა ჰქონოდა შეგნებული ახლანდელ პარტიებს შორის საოცარი გამწვავება და

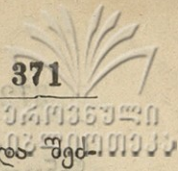
იმათი უმართებულო მოქმედება, რომლის მწარეგმეო, ვკანებ, იმასაც აცნობებს პირადათ, მიკვირს, როგორ აპყვა მის მიერვე განკიცხულების ფენის ხმას? განა ბოროტი გესლით ჩემდამო აღესილი კაცის მეტს შეეძლო დაეწამებინა ჩემთვის, ვითომც მე მტერი ვიყო ჩემი სამშობლო კუთხისა, საცა დუტუ მეგრელსაც და მეც პირველი ნეტარი სიყმაწვილის დრო თანასწორათ გაგეიტარება. ხომ დუტუვე ხსნის, რომ „მარგალი“ მეგრულათ ნიშნავს განუერთარებელს გლენსო. სწორეთ ამ აზრით, ვინმარე ეს ეპიტეტი იმ პირთა დასახასიათებლათ, რომელთაც თვით არ იციათ, რასა იქმონან.

არ დაფარავ, ფრიად განუჭვრეტლათ მიმჩინია დუტუ მეგრელის მხრივ ასეთი საქციელი და ბანის მიცემა იმ პირებისა, რომელნიც არასფერ უმართებულო მოქმედებას არ ერიდებინან, არც კუდის გამომბმას, არც ბეზლობას, არც ჭორს, რომ გაათახსირონ სახელი იმ კაცისა, რომელიც მათ კრიჭაში უდგია და ამხილებს უმართებულო მოქმედებას.

„მაწაღს ვიტყვი, შევიქნები ტყუილისა მოამბე წად? ვეწას ვუქებ სამაგელთა, უფერულთა შინსაფერად. მე თუ გინდა თავიც მომჭრან, ტანი გახდეს გასაჟეკად, ვინც აწ ჭგავს კანსაჟეკსა, მე ვერ ვიტყვი კანსაჟეკად“.

როგორც წინათ მოხდა, დღეს, როცა ქალაქის არჩევნების დრო მოასლოვდა, კვლავ აეტყვნეთ ბრძოლა სომხების წინააღმდეგ და ვუკაცინებთ: რათ შეგიძენიათ ჩვენი ადგილ მამულეებო, ქალაქის გამგეობა ხელში რათ ჩაიგდეთო? ერთი ვიკითხოთ, სომხების ბრალი იყო ახლანდელი საქალაქო კანონის შემოღება, თუ.... რალა სომხებს ჩავცივებვიართ, მამულეებს რათ იძენთო, განა სხვები კი არ იძენენ ჩვენ ნაკუთენ მიწა-წყალს? გაიგეთ, ბატონო, რომ ახლა აღებმიცემობის და მრეწველობა-წარმოების ხანაა. ვისაც უნდა თავისი არ დაჰკარგოს და ცარიელზე არ დარჩეს, თვითონ უნდა გაანძრიოს ხელი, მისდოს დროის შესაფერ მოთხოვნილებას, შრომას, ვაჭრობას, წარმოებას, ყოველნიარ აღებ-მიცემობას, ამასთან მომჭირნეთ, ხელმოჭერილათ უნდა იცხოვროს, ფული შეიძინოს და, რაკი ფული იჩენს თავს, თვით ეს ფულივე დააბრუნებს ფუქსავატობით დაკარგულ ადგილ-მამულეებს ამაზე უკეთესი იარალა არც სომხებს ჰქონიათ ხელში ჩვენი მამულეების შესაძენათ. ავილოთ ხელში ესე იარალი და ვიწყით მოქმედება. განა ჩვენ რომ ვილანძლოთ და ვიყვიროთ, ამითი რასმე დავგიბრუნებენ?

„არ გათერთდება ყორანი, რაკინდ რომ ხენო



ქვიშითა; მტერნი არ შეგვიბრალებენ ვავლახითა და ვიშითა“.

მაშ ჩვენი საქმე ყოფილა ეკონომიურ ნიადაგზე ბრძოლა და სხვა არაფერი. დალოცა ღმერთმა, ახლა კრედიტი ყველას ეძლევა და ყოველგან გახსნილია. ფულის შოვნა ადვილია, ოღონდ ნაწარმოები, ნაოფლარი გქონდეს. ნუ გვინდა ჩვენსა და მყიდველს შორის შუამავალი ჩარჩი, რომელიც ჩვენგან იაფათ ყიდულობს, მყიდველს ძვირათ მიჰყიდის და ჩვენი თაღებულ მოგებას თვითონ იღებს ჯიბეში. და თუ დღეს მიაქვს ვისმე ჩვენი მოგება, გამოდის, რომ ჩვენვე ყოფილივართ მიზეზი ჩვენივე გალატაკებისა. აი, რომ ეს არ მოხდეს, დავაწესოთ მწარმოებელთა ამხანაგობანი. მადლობა ღმერთს, ვგონებ კიდევ შედგა გარის მწარმოებელთა ამხანაგობა. მოვფინოთ ამისთანა ამხანაგობებით ჩვენი საქართველოს კუთხეები და ათი წელიწადიც არ გაივლის, რომ ვაჭრობა ისევ ჩვენ ხელში გადმოვა და ჩვენი ნაწარმოებით გამოიდრებაზე სხვებმა ხელი უნდა აიღონ. ამისთვის მეზობელთან შურისა და მტრობის ჩამოგდება კი არ არის საჭირო, არამედ ქართველ ხალხს უნდა აეუხსნათ რომ მან მოჰკიდოს ხელი თავის ქვეყნის წარმოებას და მიეწოდოს კრედიტიცა. განა თვალისის საადგილ-მამულო ბანკის გამგებლებს კი არ შეეძლოთ ეკისრათ ეს საქმე? მაგრამ იმათ ამის მაგიერათ მთელი ათი წელიწადი ერთმანეთის ქიშპობაში გაატარეს, ძმა ძმას გადაამტერეს და ბოლოს ისეთი დაწესებულებაც თავს დაატყდათ, რომ იმის გამო ერთი წლის განმავლობაში თფილისის საადგილ მამულო ბანკს ოთხმოც და სამი ათასი მანეთი მოგება ხელიდან წასვლია და ახლა არც კი იციან, სათავად-აზნაურო სკოლა რითი შეინახონ. მე მგონია, შურისა და მტრობის ჩათესვას, სათავად-აზნაურო ბანკს გაფთხილებოდენ და ეს ერთათ-ერთი ქართველების საქველმოქმედო წყარო არ დაეშროთ, ის ემჯობინებოდა.

ისინი გვეუბნებიან თავის გასამართლებლათ, ჩვენ სომხების ერს კი არ ვებრძვითო, ჩვენ ვებრძვით თფილისის სომხობასო, იმათ ჩარჩობას, იმათ უკულო და უწყალო მოქმედებას ჩვენ წინააღმდეგ, იმათ უმართებულო საქციელს, რომ ქართველებიდანაც იმდენი ხმოსნები არ უნდათ, რომ აირჩიონ, რამდენსაც სომხებიდან ირჩევენო.

თუ გვინდოდა, რომ თანასწორი რიცხვი ხმოსნებისა აგვეჩრია, იმაზედაც უნდა გვეზრუნა, რომ თანასწორი რიცხვი ამომრჩეველებსა წარგვედგინა. ეს მაშინ მოხდებოდა, როცა ჩვენ ქართველებსაც იმდენი სახლები აგვეშენებია და შეგვეძინა თბილის ქალაქში, რამდენიც დღეს სომხებს აქვს. მერე და არ

შეგვეძლო? დიანაც შეგვეძლო, მეთაურები და უმცლელი კაცები რომ მართლაც საქმის კაცები გეყოლოდნენ.

ამ ხუთი წლის წინათ ერთმა ჯგუფმა თფილისის ინტელიგენციისამ დააარსა ქართველებისათვის სახლების ამშენებელი ამხანაგობა. ამხანაგობის ას მანეთიანი ჰაიებიც კი იყო გადაჭრილი. მერე რაქნა ამ ამხანაგობამ? კეთილა აზრი აზრათ დარჩა და საქმე კი არ გაკეთდა. ვინ იყო ამაში დამნაშავე? ისევ ქართველების უღარდებლობა. განა არ შეეძლოთ, ამ ამხანაგობას დახმარებოდნენ ჩვენი შეძლებული ქართველები, ჩვენი ბანკები და ყოველი უსახლ-კარო ქართველი თფილისში დაესახლებინათ? რა უჭირდათ ჩვენ ქართველ მდიდრებს, რომ თავისი თანხით დახმარებოდნენ ქართველებისთვის სახლების ამშენებელ ამხანაგობას. აეშენებიათ სახლები, დაეგირავენინათ ისინი საადგილ-მამულო ბანკებში, თავისი ფული ზედნადები სარგებლით აეღოთ და სახლი თფილისში მობინადრე ქართველისთვის დაესაკუთრებინათ. თავის ფულსაც კარგათ ასარგებლებდნენ და ქართველებს თფილისის ქალაქის გამგეობაშიაც დაამკვიდრებდნენ. ჩვენი ბანკირები და მდიდრები რომ მართლა ქვეყნის ნამდვილი გულშემატკივარნი ყოფილიყვენ, განა ასეთ საქმეს არ ჩაჭადებდნენ ხელს, განა ფულიან ქართველებს ვერ მოიბირებდნენ, რომ სახლის ამშენებელი ამხანაგობისათვის ზურგი მიეცათ? დიანაც. ეს ხომ იმისთანა რამე შეუძლებელი საქმე არ არის, რომ ქვეყანაზე არ არსებობდეს. ამერიკაში ამნარათ მილიონობით აბინავებენ შეუძლო ხალხს და მესაკუთრებათ ჰხდიან მას; ის კი არა, მთელ ქალაქებს აშენებენ და თვითონაც მოგებას მილიონობით ატრიალებენ.

წარსულ არჩევანებში ჩვენმა მეთაურებმა ხომ დაინახეს, ქართველებს ცენზის უქონლობით რა მოუვიდათ? მაშინვე რომ შედგომოდნენ ფულიანი კაცები ასეთ საქმეს ჩვენი სათავად-აზნაურო ბანკების დახმარებით, ახლა, ოთხ წელს შემდეგ, ხუთასა ქართველი სახლის მესატრონე და ქალაქის ამომრჩეველი მაინც გვეყოლებოდნენ. მაშინ, დამერწმუნეთ, სომხებიც ისე ამაყათ აღარ მოგვეკიდებოდნენ და მდაბლათაც თავს დაგვეკრავდნენ. ჩვენ კი აღარ გავგინდებოდა საქმე იმათთან მისასვლელათ, თვით ისინი მობძანდებოდნენ ჩვენთან რე უზრუ მეგობრულათაც, ვიდრე ახლა. ასეთი შედეგი აქვს ეკონომიურათ ბრძოლას. ასეთ ბრძოლას ვერც არავენ დაგვიშლის და ამისთვის ვერც არავენ დაგვემდურება. ხოლო ეროვნულათ მტრობის ჩამოგდება ორივესთვის გამანადგურებელია.

აი, ეს მოსაზრება მქონდა წინ წამძღვანილი სა-

ქართული
საზოგადოებრივი
საბჭო

წინააღმდეგოთ, როდესაც ზოგიერთი ვაჭბატონები გამოხტენ და უდროვო დროს შურისა და გესლის ჩამოთესვა დაიწყეს ორ მომეზობლე ერთა შორის. მაგრამ ნათქვამია: „მართლის მთქმელს ცხენი შეკაზმული უნდა ჰყავდესო“.

გ. წერეთელი.



„მ ე თ უ ი ს!“



ც და ერთი წლის ჭაბუკი ჰასანა იჯდა თავის წისკვილ წინ და ღრმად ჩაფიქრებული მიჩერებოდა ერთ ადგილს.

შორს, ძალიან შორს მოჩანდა ბაირამ-ალის ნანგრევები, რომელსაც ჩამავალი მზის სხივები წითლათ მისდგომოდა და მეტათ მედიდურ შესახედაობას აძლევდა. წისკვილის ოთხსავე ლარებში მიშვებულნი წყალი საშინელი ღრიალითა და თავგამეტებით აწყდებოდა ბორბლებს და მათგან გატყორცნილი შხეფები ქარ-ბუქის კორიანტელივით იდგა წისკვილს ქვეშ. წყლისა და ბორბლების ხმაურობას საამოთ უერთდებოდა მარდათ მბრუნავ წისკვილის ქვათა გუგუნნი და თანაც სარეკელას რაკუნნი.

ახლოვდა მეწისკვილე დიდხანს იჯდა ასე ჩაფიქრებული. ბოლოს, თითქო გამოირკვაო, კისერზე ხელები შემოიჭყო, მძიმე ამოოხვრასთან ერთათ გააზჷორა და წამოდგა.

—ოჰ, სიყვარულო, სიყვარულო! დაწყველილი იყოს ის დღე, რა დღესაც შენ გაჩნდი!—სასოწარკვეთილებით წარმოთქვა ჰასანამ და წისკვილის კარებს მიჷმართა.

—ჰასან!—შემოესმა ვილასიც ხმა.

მეწისკვილემ საძირკველზე გადასაბიჯებლათ ამართული ფეხი უკან გადმოდგა და გაკვირვებით შეხედა თავის გვერდით მდგომს, ძვირფასის სამოსლით მორთულ კაცს, რომელიც ღიმილით მიჩერებოდა მას. ძონძებში გახევეულ მესაფქვავეთა სტუმრობის ნაჩვევს ჰასანას ისე ეუცხბოვა იმის ნახვა, რომ ხმა ვეღარ ამოიღო, სალამი ვერ მისცა.

—რას შეჷკრთი ჰასან! მე იმიტომ მოვედი შენთან, რომ დაგიძმობილდე, შენი ჭირი და ღიზი გაივიზიარო, ყოველი სურვილი ავისრულო.

თანახმა ხარ, თუ არა?

—მე?..მე უნდა დამიძმობილდე?!—გაკვირვებით მიუგო ჰასანამ და მწუხარი სახით დაიხედა თავის ტანისამოსზე, თითქო უნდოდა სტუმრის ყურადღება მიექცია ამ ძონძებისათვის.

—დახ, შენ, შენ უნდა დაგიძმობილდე, თუ შენც გსურს. მე ვგ შენი ძონძები ვერ შემაშინებს, რადგან უარესიც ბევრი მინახავს და ჩემი გულ-კეთილობით ამგვარ დიბათ მიქცევა.—უთხრა სტუმარმა და ბროლივით თეთრი თითები ნახათ გადაისვა ოქრო-ქსოვილით დაფარულ გულ-მკერდზე.

—ბატონო, ნუ თუ იმისთვის მოხვედი, რომ მაგ შენი ძვირფასი ტანისამოსის ნახვით ჩემი სისაწყლდე, არარაობა მაგრძნობინო და უიმისოთაც მოწამლული სიცოცხლე კიდევ უფრო მეტათ მომიწამლო! მართალია, მეწისკვილე ვარ, მაგრამ არც იმდენათ ბრყვი ვარ, რომ ასეთ დაცინვას ვერ მიეხედე! ეინ შენ, შეილი განცხრომა-ფუფუნებისა, ბედნიერ ვარსკვლავზე დაბადებული, და ეინ მე, ძონძით შემოსილი მეწისკვილე, მსხვერპლი შევი ბედისა? არა, ბატონო, არ შეგშვენის საწყლის განკიცხვა... მშვიდობით...—გულ დაწყვეტით უთხრა ჰასანამ და წისკვილში შესვლა დააპირა, მაგრამ სტუმარმა შეაჩერა იგი.

—მე შენ დასაცინავათ კი არ მოესულვარ, მომხმარეთ მოვედი. ეიცო, ძალიან კარგათ ეიცო, რაც გტანჯავს და გაწუნებს, მაგრამ გჯეროდეს, ჩემ მეტს არაე-ს შეუძლია დიდებულის შაჷის ასულის მერიას გული საშენოთ აატოკოს. აბა, იფიქრე,—სად შენ, უბრალო მეწისკვილე, და სად შეწვიერების დედოფალი მერია, რომელსაც ჩინ-მაჩინთა მეფენი გაშმაგებით შეტრფიან და რომლის სიცოცხლემ და ელფერი მზისა და მთვარის შუქს ეკამათება... იმის ჭკუა-გონებას ხომ თვით არა არსთა არსებათ შემქნელიც კი გაუკვირებია! კარგათ დაფიქრდი, რა განუსაზღვრელი მზღვარია შენსა და იმას შუა, მაგრამ მებრალბები და ამიტომ მინდა ამ მიუწლომელ ნეტარებას მიგამთხვიო.

შაჷის ასულის ხსენებაზე ტანში საშინელმა ჭრუანტელმა დაუარა ჰასანას, სახეზე სიკვდილის ფერი დაედგა. ერთიანათ ათროლოლებული მეწისკვილე მუხლ-მოკვეთილი დაეცა სტუმრის ფერხთა ქვეშ და ობოლ მარგალიტებივით გადმოაკრიალა ცრემლები.

—ნუ ტირი, ნუ! მტკიცე პირობას ვაძლევ, რომ მერია შენი ცოლი იქნება... მაგრამ შენც უნდა მომცე პირობა.

—რისა, ჩემო მხსნელო, მითხარი და მზათა ვარ შენთვის სულიც არ დავიშურო. მაგრამ იმედი არა მაქვს. განა შესაძლებელია, სპარსეთის ტახტის მემკვიდრემ მეწისკვილის ცოლობა ინდომოს? მერე რა პასუხი უნდა მისცეს ან მამას და ან ქვეშევრდომთ, რომელნიც იმის გასაღელელ გზას ვარდ-ყვავილს უფენენ ფიანდაზათ. ოჰ, წყეული იყოს ის დღე, როდესაც მე ის დავინახე—გულ-საკლავათ ჩილაპარაკა ჰასანამ.

—ღიან, შეუძლებელია, მაგრამ მე შევიძლებ, იმ პირობით კი, რომ მთელ შენს სიცოცხლეში მოუშორებელ ყმათ გახლდე მე და ყოველ წამს, ყოველ წუთს გამოუღეველი საქმე მქონდეს. ამას გარდა, — ცბიერი ღიმილით დაუმატა სტუმარმა, — როცა მოჰკვდები, შენი სული ჩემი იყოს. თანხმა ხარ თუ არა?

—რას მიბძანებ, შენი ჭირიმე, ოღონდ ერთხელ შემახედვინე იმისთვის და ჩემი სულიც და ხორციც ღმერთმა შენ მოგახმაროს. იმის ერთ შეხედვას ვანაცვალე ჩემ თავს.

—მაშ კარგი: ხელწერილი დაეწეროთ, — უთხრა სტუმარმა და ჯობიდან ხარის ტყავი ამოიღო.

ერთ საათს შემდეგ მზათ იყო პირობის წერილი, რომლის ძალითაც სპარსეთის ტახტის მემკვიდრე მეწისქვილის ცოლი უნდა გამხდარიყო და ეს შევნიერი ვაჟკაცი — იმათი განუშორებელი ყმა.

სტუმარმა რამდენიმე სიტყვა კიდევ უთხრა მასპინძელს და გაშორდნენ ერთმანეთს.

შუალამემ მოატანა. ჰასანას თვალებს ძილი არ ეკარებოდა. მიჯდომილა კერას და თვალს ვერ აშორებდა მუგუზლებზე მოპირპილებულ ცეცხლის ალს. დიდხანს იყო ასე თვალებ გაშტერებული, მაგრამ ბუნების ძალამ თავისი გაიტანა, თვალები ნელ-ნელა მიერულია.

იმის ძილ-მორეულ არსებაში ახლა უფრო არეულ-დარეული სურათები ტრიალებდა. ამგვარ ბურხანში იყო, რომ ვილაცამ კარზე დააკაკუნა.

მეწისქვილე საჩქაროთ წამოხტა და გულ აკანკალებულმა ძლივს გამოაძრო კარში გაყრილი ურდული.

კარებთან იდგა თეთრი ატლასის ჩადრში გახეული შევნიერი ქალი... ორივე მუნჯებით შეჰყურებდნენ ერთმანეთს, ვერც ერთი ვერ ჰხედავდა ხმის ამოღებას.

—იცი ვინ არის შენ წინ? — დაიწყო ქალმა ცოტა ხანს შემდეგ, — სპარსეთის შაჰის ასული — მერია, რომელიც შენთან მოსულა იმიტომ, რომ ცოლობის სურვილი გამოგიცხადოს. გსურს თუ არა?

ჰასანამ პასუხის თქმა ვერ მოახერხა: გაქვავებულ ივით შეჰყურებდა შევნიერ არსებას.

—გიკვირს განა?! მეც დიდათ მიკვირს, რომ მე, ხელის-ხელ საგოგმანები მარგალიტი, რამ მაიძულა ამ შუალამისას აქ, ამ ქოხში მოსვლა და მეწისქვილის მიმართ ჩემი სიყვარულის გამოცხადება!.. ვინ ხარ, ან ვისი შეილი, — არ ვიცი; ვიცი მხოლოდ, რომ ჰასანა გქვიან, თუმცა ისეც არ ვიცი, შენი სახელი საიდან შთამებეჭდა მხსიერებაში!.. რას გაჩუმებულხარ, გსურს თუ არა შევნიერ მერიას ბროლის

მკერდს ჩაეკონო და ამ წისქვილის ხეიმირათა მხერის ნაცვლათ სამეფო ტახტზე იჯდე?

—უარს ვინ იტყვის მაგ ბედნიერებაზე, მაგრამ ღირსი არა ვარ, შევნიერო.

—რაკი ალლაჰს ასე სურს, ეტყობა, ღირსი ყოფილხარ, — ღიმილით უთხრა ქალმა.

იმის ოღნავ გაღიმებულ ტუჩების სიშვენიერემ გონება დაუკარგა უიმისოთაც გაშმაგრებულს ჰასანას... მან თავი ველარ შეიკავა, თავისი ღონიერი მკლავები მარდათ მოჰხვია მერიას საროს ტანს და გამოუთქმელი ნეტარებით ჩაიკრა გულში დიდებული შაჰის ასული..

—ამ ორ კვირას შემდეგ, ხომ იცი, ბაირამის დღესასწაულია. იმ დღისთვის ყველა ხელმწიფეთა შეილნი მოვლენ ჩვენ სასახლეში, რადგან მამაჩემმა ეს დღე დანიშნა ჩემ გასათხოვრათ. არჩევანი ჩემია: —ვისაც ავირჩევ, იმას გავყევი და სხვა მეფეთა თანადსწრებით გადახდილ იქნება ქორწილი. შენ ჩემ საქმროთ ასარჩევ მეფეთა ნუსხაში ვერ მოჰყევი, რადგან ჩვენი ქვეშევრდომი ხარ, მაგრამ მოახერხე როგორმე, რომ სასახლის ამაღაში გაერიო. მერე მე ვიცი... — უთხრა მერიამ და საჩქაროთ გავარდა კარში...

განდკვილი.

(შემდეგი იქნება).



მცირე შენიშვნა.

შოგვეყავს ბ-ნ იონა მეუნარგიას წერილი იმ ცილის წამების განსაქარვებლათ, რომელიც ერთმა ჩვენი ინტელიგენციის ზნეობრივ-გონებრივის ღირსების ვითომ და საუკეთესო წარმომადგენელთაგანმა, ბ-ნ ი. გოკებაშვილმა, ინება გიორგი წერეთლის შესახებ:

ბატონო რედაქტორო.

თქვენ გაზეთში (№ 70) დაბეჭდილია, ვითომ გიორგი წერეთელს უნდა გამოეგზავნათ ჩემთვის მისდამი მიწერილი წიგნი მამია გუჩიელისა, რომლის ერთი ნაწილი ანის მოთავსებული ჩემგან შედგენილს მამიას ცსკოების აღწერაში.

ტექნიკურების აღსადგენათ გთხოვთ, დაბეჭდოთ, რომ ეს წიგნი მე თავ. ვიჩილე ლოკთქიფანისაგან მივიღე და აწა გიორგი წერეთლისგან. რომ ვკითხე ვიჩილეს, საიღამ ჩუგარდა იმის ხელში ეს წიგნი, ჰასანათ მითხრა: მამიამ 1872 წელს გამოგზავნა „კრებულის“ რედაქციაში ბ.ი.ჩოჩის ლექსების თარგმანი, ერთ რვეულათ

შეკინძული, და ეს წიგნი ამ წყევლის ბოლოს იყო მოქცეული. ლექსები რომ დაიბეჭდა ჟურნალში, წიგნი სსკვას „აწიგინალებით“ შორის, წყევლისაში დაწნა და, რაღაც ამას შემდეგ მოკლე დროში გ. წყრეთელი და ნ. ნიკოლაძე საზღვარს გარეთ წავიდნენ, მთელი აწიგინი წყევლისა მე დამწნა და საჭიროებაში რომ მოითხოვა, ეს წიგნი იმ აწიგიდამ ამოვიღე და გამოვიგზავნე.

იტყვას, თუ აწი გიოგვი წყრეთელმა, რომ ეს წიგნი ინასებდა კიწილე ლაწთქიფანიძესთან, ამისა მე აწი ვიცი რა და, მგონი, აწი კიწილემ უნდა იტყვას.

თქვენი ღმრთ ზატვისმცემელი ი. მეუნაწგა.

ახლა შევეუდროთ ამ წერილს თვით ტექსტი ბნ ი. გოგებაშვილის მიერ წარმოთქმული ცილისწამებისა, რომელიც „ივერიაში“ (№ 70) იყო დასტამბული.

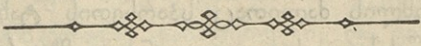
„ამ რც-და-სუთის წლის წინათ მამის გუგუელს თხოვნის ბაწათი მიუწერია ბ-ნი გიოგვი წყრეთლისთვის და შიგ კომპლიმენტი მოუქცევია შესახებ მისი ესტეტიკური გემოსი (ესტეტიკა და ჩუენი გიოგვი!). ამ კომპლიმენტს აწვითარა მნიშვნელობა აწი აწეს, მეტადრე თუ მოვიგონებთ, რომ მამის ბ-ნი წყრეთელი, გოგონებ, წყევლის იყო და წყევლისაგან, რაგორც მოგვსენებთ, ნაკლები ნიწის მწკრელნი სმრთ კომპლიმენტებს ეუბნებიან, რათა ამათაც ქებით მოისსენიონ მათი ნაწერები. კრილოვისა აწ იყოს, გუგული აწებს მამას, რათა მამაღმაც აწეს იგი თავისს საბანებულში. ჩუენს გიოგვის ეს კომპლიმენტი შეუნასავს მთელის რც-და-სუთის წლის განმავლობაში და რაღაც შეუტყვია, ბ-ნი იონა მეუნაწგა სწერს მამას ბიოგრაფიასა, მამისვე მისკენ გაუქანებია ბაწათი, რათა მას ჩუერთა და ქვეყნისთვის ეწნებებინა ბ-ნი წყრეთლის უწენაესი ესტეტიკური გემო. ნუ თუ აწაც აწი სწანს სულ-წასულაბა თავისი ქებისთვის, განდიდებისთვის, რამეღიტ შეადგენს ძიწითად თავისებს მანიაგისს?

უნდა მოვახსენოთ, რომ მე ის მამიას წერილი, ჩემდამო მომართული, არც კი ვიცოდი, თუ იყო სადმე, რადგან იმ დროს შემთხვევით თფილისში არ ვიყავი და ის წერილი მამიას თარგმანითურთ „კრებულ“ „სასოფლო ვახეთის“ რედაქციაში მოსულიყო და, როგორც თ. კ. ბ. ლორთქიფანიძემ გვაუწყა, თავის რედაქციის არწიში შეენახა.

ასეთ საქციელს განმარტება აღარ კირდება. ბ-ნი ი. გოგებაშვილის საპოლემიკო წერილებს არამც თუ ჩემთან, არამედ ყველასთან, ვისთანაც კი მას ჰქონებია ბაასი, სულ ასეთი ელოფერი ადევს, ამ გვარივე ცრუ დაწამებით არიან გავსებულნი. ამას შემდეგ მხოლოთ ერთია აქ საკითხავი: რა აწრი უნდა შეადგინოს გარეშე კაცმა აწ ქართველ საზოგადოებაზე,

ან მის პერიოდულ ლიტერატურაზე, რომლის ფურცლებსაც საუკეთესო მოღვაწეთ აღსარებული პირი ამრსთანა ჩირქს აცნებს. აი, ზრიად დასაფიქრებელი და დასანანებელი მოვლენა ქართველთა ზნეობრივ-გონებრივ ცხოვრების სფერაში. მაგრამ ეს კიდევ არაფერია. უფრო დიდი უკუღმართობა ბ. ი. გოგებაშვილის მწრით ის არის, რომ თავის დაწამაულობას ჩვენვე გვახვევს კისერზე და ჰყვირის: „კვალ“ „ჯეჯილის“ რედაქტორები მემტერებიანო, თვითონ კი გვისევს ვინლაც „ბატებს“ და უშვერი სიტყვებით აღანძვინებს ჩვენ გამოაცემებს.

გ. წყრეთელი.



ბ ი ბ ლ ი ო გ რ ა ფ ი ა.

ასული ლევან მეფისა.

(ზეზიწ-გადმოცემა).

აღ. მირიანაშვილისა, ფასი 2 კაპ.



მ პატარა წიგნაკს უწის № 9. ეს, ჩუენი აწრით, იმას ნიშნავს, რომ წიგნაკი გამოცემულია სახალხო წიგნების გამოცემლებისგან და მამ მას უნდა შეეხედოთ, როგორც ხალხისთვის მიწოდებულ მასალას. ეჭვი არ უნდა, რომ ყოველივე ზნე-ჩვეულება, შეხედულობა, რწმენა და სხვა გონებრივი განძი არის გამოხატვა ამა თუ იმ რეალურათ არსებულ დამოკიდებულებათა. აღამიანს გარემოცული პირობანი აიძულებენ, ეს თუ ის კავშირი დაიჭიროს თავის მეზობელთან. ასეთი კავშირი ტოვებს მის გონებაში შესაფერ შთაბეჭდილებას, რომლითაც იგი შემდეგში ხელმძღვანელობს. ამგვართ ყოველი აწრის, ზნის და ჩვეულების სათავე გარეშე პირობებში უნდა ვეძებოთ*). აქ ღირს—შესანიშნავია ერთი მოვლენა. ხშირათ ის მიზეზი, ის გარეგანი პირობა, რამლის ზე-გავლენით შექმნილა აღამიანის ეს თუ ის რწმენა, ზნე, შეხედულობა, ისობა, და ეს შეხედულობა, რწმენა კი კიდევ რჩება, ცოცხლობს, მოკლებული თავის ფესვს, ნიადაგს, სწორეთ ისე, როგორც მოწყვეტილი ვარსკვლავი, მეტეორი

*) მაგალითი ბუკნის. შეგვიძლია გუხუენათ ერთ ტიზზე, რომლის ყოფა-ქცევაში ასე გამოსჭვივის წარსული დროის იდეალი. ეს აწის იმეკელი „კუდა-ბზიკა“.

პირვანდელ ადგილს მოშორებული, დატრიალებს ცას ქვეშ. ამისთანა ზნე-ჩვეულებას, რწმენას, რომელსაც ნიადაგი უკვე ფხვ-ქვეშ გამოცლია, მაგრამ თითონ კი მაინც ცოცხლობს, მეცნიერება უწოდებს რუდიმენტარულ ნაშთს. საქმე იმაშია, რომ ჩვენი ცხოვრება მეტის-მეტე მდიდარია ამ რუდიმენტალური ხანისთ და ეს, რასაკვირველია, ბევრათ უშლის ხელს ჩვენ თვით-შეგნებას, ესე იგი დღევანდელ ცხოვრების პირობათა შეთვისებას და მათ მიმართულების გაგებას. ამიტომ ჩვენ ყოველი გზით უნდა ვცდილობდეთ, რომ არამც თუ არ შეუწყოთ ხელი ამ დახანებულ შეხედულებათა, არამედ ვებრძოლოთ მათ და გაეწმინდოთ გონება მათი მფლობელობისაგან. საეჭვოა, რომ ამ მიმართულებას შეუწყოს ხელი დასახელებულმა წიგნაკმა. ვთქვათ, რომ ისტორიულ სიმართლეს არ არის მოკლებული ეს ლეგენდა, ესე იგი შიგ აწერილი შემთხვევა არ ეწინააღმდეგება იმ დროს ზნე-ჩვეულებას, რომელიც უნდა დაენახათებინათ, მაგრამ ეს კიდევ იმდენს არაფერს უმატებს მის ღირსებას, რომ იგი ხალხისთვის საკითხავათ გამოდგეს. იქ მართა ძველი მოვლენაა გადმოცემული. ერთი მხრით მამა-კაცი იმდენათ გამსჭვალულია მოქალაქობრივი გრძნობით, რომ ის ივიწყებს ყოველ პირად სიტკბოებას, და ეძებს მტერზე გამარჯვებას. მეორე მხრით ახალგაზნა ლამაზა მეფის ასული დამთვრალია დაბალ გრძნობათა ღელვით და მზათ არის გაჰყიდოს მამაც, სამშობლოც და ნამუსიც. ამისთანა გათახსირება ერთი სქესისა მეორესთან შედარებით თუ როდისმე შესაძლო იყო, დღეს დიდ გონების სიბნელეთ უნდა ჩაითვალოს და მართლაც, თუ ქართულ გამომცემელ წრეს უნდოდა, რომ წიგნაკი ხალხისთვის გამოსადეგარი ყოფილიყო, სულ სხენაირი ისტორიული ტიპის ამბავი უნდა გამოეძებნა და არა ასეთი შინაარსისა.

X.

წერილები რედაქციის მიმართ.

პატივცემულო ქ. რედაქტორო!



ოფ.ჩიხათში (ოზურგ. მაზ.) მცხოვრები ჯრუჭის მონასტრის წინამძღვარი, არხიმანდრიტი ბენიამენი (ერობაში აზნაური ბექუკი ჭყონია), ღრმა მოხუცებული, გადაიცვალა გასულის მარტის 21-სა. მისმა ნათესავებმა, თათის ოფერიას ასულმა ღ სალომე ჭყონიასამ, შემოსწირეს ჩემს ეკლესიას ორი ცალი სამოციქულო და ზადიკი. განსვენებულის არხი-

მანდრიტის წიგნებ შორის ვნახე ოთხი ხელნაწერი წიგნი, სუფთათ დაწერილი ეტრატზე, ხუცურათ; წიგნები საშუალო ფორმატისაა და სხვა-და-სხვა დროსა. მე ვთხოვე არხიმანდრიტის ჭირისუფლებს, რომ ეს წიგნები გადმოეცათ ჩემთვის, არხიმანდრიტის სულის საოხათ და მეც აღვეთქვი ამ წიგნების გადაცემა „კვალის“ რედაქციაში.

თუ ჰსურს პატივცემულ „კვალის“ რედაქციას, იმ წიგნებს გადაეცემ მას და ან იმათ, ვისზეც იგი მიჩვენებს.

მღვდელი მასე ჯორბინაძე.

„კვალის“ რედაქცია თხოვს პატივცემულ მღვდელს, მასე ჯორბინაძეს, გამოგვიგზავნოს ზემოხსენებული სელნაწიკები. რედაქცია ეცდება, დაწვრილებით განისილას ეს სელნაწიკები და შეძლებ, თუ საჭიროთ დაინახავს, გადასცემს ან წიკა-კითხვის საზოგადოებას, ან სიონის ახალ-დაასესუულ მუზეუმს.

რედ.

ქ.ნო რედაქტორო! თქვენი პატივცემული გაზეთის „კვალის“ 15 №-ში (ამ 1897 წ.) დასტამბული წერილით, საჩხერიდან ბ. „მოღინახელი“ თხოულობს ეაცნობო —სად არის ის ფული, რომელიც ჩემ მიერ იქმნა შეკრებილი საჩხერის მომავალი საქალეზო სკოლისათვის. უმორჩილესათ ვთხოვეთ ნება მომცეთ თქვენი ვაზეთისავე საშუალებით ეაცნობო მსურველთ: ხუთასი მანეთი, ჩემ მიერ გამართულ პიკნიკში შეკრებილი, მე მაქვს შენახული. სკოლა ამდენ ხანს ვერ გამიხსნია და მიზეზი ის ვახლავს, რომ არც 500 და არც 1000 მანეთი საქმაო არ არის ჩემ მიერ განზრახული სკოლის განხისათვის და მეტი საშუალების მოპოებას კი წინ გადაეღობა იმისთანა მოულოდნელი გარემოებანი, რომელთაც იძულებული მყვეს შემეჩერებია დღემდის სკოლისათვის მატერიალური საშუალებების მოპოვება.

რაიცა შეეხება ბ. „მოღინახელის“ რჩევას—ეს ხუთასი მანეთი მოვანზარო სხვა რაიმე საქველ მოქმედო დაწესებულებას, უნდა მოვანსენოთ, რომ მე აზრათაც არა მაქვს ეს რჩევა ვანვანოციელო, რადგანაც იმედი არ დამკარგვია ჩემის სურვილის აღსრულებისა,—ადგილი სკოლისათვის მოპოვებულია და ვცდილობ სახლის აგებაც მალე დაეიწყო.

კნეინა ელისაბედ წიკეთლისა.

დ. სახსეკე.

„ჭიათურის შავი ქვის მწარმოებელ სააქციონერო ამხანაგობის“ შესახებ.



ოგმა შავი ქვის მწარმოებლებმა 1893 წ. დამდგეს საჭიროთ დაინახა შავი ქვის მწარმოებელი ამხანაგობის დაარსება; ამ საშუალებით ამხანაგობას ჰსურდა გამკლავებოდა ათასწიერ დაბრკოლებას, რომელიც მოსალოდნელი იყო, რომ უნდა გაჩენილიყო ჭიათურა-შორაპნის რკინის გზის გაყვანის შემდეგ; გრძობდნენ, რომ ეს უკანასკნელი გაუადვილებდა ევროპელებს ჭიათურიდან ქვის აღვილათ გადატანას, რასაც დღემდე ურკინისგზით მოკლებული იყვენ. — რაკი საურმე გზები არ ვარგოდნენ და საქონლის გადმოტანა ევროპელებისთვის ძნელი და მოუხერხებელი იყო, ამისთვის ისინი იძულებულნი გახდნენ პირ-და-პირ ჩვენ მწარმოებლებთან შეკრულიყვენ ფასში, რომ ქვა პირ-და-პირ რკინის გზის სადგურზე მიეტანათ. აქ ფასი ქვისა მწარმოებლებზე იყო დამოკიდებული და არა მყიდველზე; ამის გამო ჩვენ მწარმოებელს მოგებაც კარგი რჩებოდა. რკინის გზამ დიდ მწარმოებლებს და ევროპეელ კომისიონერებს ფრთები შეასხა; წერილი მწარმოებლები და მესაკუთრენი წყალში ჩაჰყარა. იმათ აღარ ეძინებოდათ ქვის გადატანა. რადგან ადგილობრივ მადნებთან ქვას ბევრს ამზადებდნენ წერილი მწარმოებლები, ამისთვის კომისიონერებმა გამართეს მათ შორის კონკურენცია და ვინც უფრო იაფათ მისცემდა ქვას, მისგან ყიდულობდნენ. ამ გარემოებამ ქვის ფასი საშინლათ წაახდინა. ევროპის კომისიონერებს რაკი გზა გაეხსნათ ადვილ გადასატანი, რაღას დაეძებნენ წერილი მწარმოებელს, რასაჭიროა, მას კანტარახტებით შეეკრან. ის ახლა თავისუფალია, ვინც იაფათ მიჰყიდის ქვას, მისგან ყიდულობს. ის შეიქმნა თვითონ ბატონი მთელი წარმოებისა. ის მარტო ევროპის ბაზარს ადევნებს თვალ-ყურს, რომ ბევრი ფული მოიგოს და მწარმოებელს შრომის ფასიც აღარ მისცეს. იმას არ აქვს წარმოდგენა, თუ რა ხდება ევროპის ბაზარზე, რანაირათ იყიდება შავი ქვა და როგორი პირობებით? ამას წინ დაუყენეთ ის გარემოება, რომელიც უფრო ახრჩობს ჩვენს წერილი მწარმოებლებს, ესე იგი უფულობა; ამ გარემოებამ დაბადა ჩვენებური წერილი მწარმოებლების თავში, მოსაზრება შავი ქვის ამხანაგობის დაარსებაზე. ეს გარემოება იყო თავი და თავი მიზეზი, რომ ერთმანეთში მტრათ გადაკიდებულ მწარმოებლებს ჰკუაში აგდებდა: მტრობის მაგივრათ შევერთდეთო. ქიშპობის მაგივრათ სურვილი დაებადათ, გაამხანაგებულიყვენ და გაჭირვებიდან თავი დაეხწიათ. — მოგება ჯიბეში ჩადვათ.

1893 წ. დასაწყისში, პირველათ მე და ბ. ილ. ჭიჭინაძემ დავიწყეთ ამაზე ლაპარაკი. ვამბობდით: კარგი იქნება, თუ შავი-ქვის მწარმოებლებსაგან ამხანაგობა შედგა, თუ რამე ფორმის ამხანაგობას შეადგენენ და საქმეს საერთოთ აწარმოებენ-თ. ეს მოსაზრება, როგორც წარმოების გამაუმჯობესებელი სხეებმა მოგვიწონეს, მაგრამ საუბედუროთ, ჩვენში როცა ამ გვარი საქმის შესახებ ლაპარაკობენ, სიტყვებს არ დაიშურებენ, ალტაცებაში მოდიან და გადმოგახებენ: ძალიან სასარგებლო და სანატრელი საქმეა; — მაგრამ — თუ გაკეთდაო... „მაგრამ“-ი და „თუ“-ი ჩვენ არ გამოგვლევია და ვინ იცის როდის გადავარდება! ეს კი ცხადია, რომ, უ—, „მაგრამოთ“ და უ—, „თუოთ“ რომელიმე საქმის განხორციელება არ გვრწამს, გინდ რომ საქმეც კარგათ გამოარკვეული იყოს. ეს შეიმუშავა საზოგადოების რწმენამ.

ბ. ილ. ჭიჭინაძეს, როგორც სადგურის უფროსს, არა ჰქონდა თავისუფალი დრო და ამისთვის ის საქმეს ვერ დაეხმარა. პირველი ამ საქმის ინიციატორი მე ვიყავი. ხშირათ მქონდა შავი-ქვის მწარმოებლებთან საუბარი ამხანაგობის შედგენაზე; ხან-და-ხან კრებებიც შევადგინეთ და ვარჩევდით რომ, რამენაირათ საქმე გაგვეუმჯობესებია, მაგრამ ამ გზით ჩვენ ვერაფერი გამოვირკვიეთ; რამდენსამე ხანს შემდეგ მიემართე ბ. გ. ზდანოვიჩს და ვთხოვე, რომ ჩვენთვის დახმარება აღმოეჩინა ამ საქმეში ჩემი თხოვნა მიიღო მან და კიდევაც შეუდგა, რამდენათაც შესაძლებელი იყო, შავი-ქვის საქმეების ესწავლას. გადაათვალიერ-გადახკითხა ბევრი ამხანაგობა — საზოგადოების წესდებანი, საიდანაც გამოიყვანა ის დასკვნა, რომ ჩვენთვის აქციონერული საზოგადოების დაარსება უფრო მოხერხებული და სასარგებლო იქნებოდა. შეადგინა და გადმომცა პირველათ დასაწყები უბრალო პირობა, რომელზედაც მსურსკობს ხელი უნდა მოეწერათ, მაგრამ, რადგან ამ პირობაში არ იყო კარგათ გარკვეული და მოხსენებული ყველა შემთხვევები, რომელიც მოსალოდნელი იყვენ წარმოების დროს, ამისთვის შავი-ქვის მწარმოებლებმა ხელი არ მოაწერეს. ამას შემდეგ ვცადეთ ზესტაფონში კრების მოხდენა; მოვიწვიე ყველა, ვისაც ეს საქმე ეინტერესებოდა, მაგრამ საუბედუროთ კრება არ შედგა, რადგან ბ. გ. ზდანოვიჩი იმ დროს ავით იყო, რომელსაც უნდა გამოეთქვა კრებაზე თავისი აზრი ამხანაგობის შედგენის შესახებ. მეორე კრება ქუთაისში გამართეთ — ამაზე შავი-ქვის მწარმოებლები ბევრი არ დასწრებია, მაგრამ ქუთაისში მყოფი ინტელიგენცია და ვაჭრები ბევრი დაესწრო. ამ კრებისთვის წარსადგენათ გამოარკვეული და და-

წერილი არაფერი გვექონია, უბრალო პირობის გარდა, რომლის საშუალებით საზოგადოებამ შეიტყო, რომ ჩვენ შავი-ქვის მწარმოებელი ამხანაგობის დაარსებას ვაპირებთ. კრებამ კომისია აირჩია, რომელსაც ორი კვირის განმავლობაში უნდა წარედგინა საზოგადოებისათვის მოსაზრება იმაზე, თუ რა ფორმის ამხანაგობა უნდა შემდგარიყო; ამ კომისიის წევრათმეც ვაყავი. კომისიის კრებაზე ბ. ზღანოვიჩი და სხვებმა წინადადება შემოიტანეს, რომ ამ საქმისთვის აქციონერული საზოგადოების დაარსება ჯობდა. ეს მიიღო კომისიამ და კრებამ. პროექტი უნდა შემუშავებულიყო, ამისთვის, ავირჩიეთ ხელ-ახალი კომისია უსტაეის პროექტის შესამუშავებლათ, რომელიც შედგა შემდეგ პირებისაგან: ბ. ბ. ლ. ნ. ასათიანი, დ. ნ. ბაქრაძე, გ. ფ. ზღანოვიჩი, ლ. ტ. ლოლუა, თ. კ. ბ. ლორთქიფანიძე და ბ. დ. ხელთუფლიშვილი. ამათაგანი ბ-ნი ლორთქიფანიძე აირჩიეს კასსირათ და ბ. ზღანოვიჩს მიანდევს უსტაეის პროექტის და პირობის მომზადება. ამ უკანასკნელმა შეადგინა უსტაეის პროექტი და პირობა, გადაიკითხა კომისიამ და შემდეგ დაეაბეჭდვით, ეს იმისთვის, რომ საქმე არ დაგვიანებულიყო, საზოგადოება გაცნობილიყო და წევრები გვეშოვნა; უსტაეში ბევრი იყო შესაცვლელი ანუ დასამატებელი, მაგრამ წევრების შემოსვლას ეს არ აფერხებდა, რადგან უსტაეის პროექტის შესამუშავებლათ ცნობილი კომისია იყო არჩეული. კომისიას, უსტაეის პროექტი უნდა შეემუშაებინა და პირველ საზოგადოების კრებისთვის წარედგინა. შემდეგ ამისა ჩვენ, ჩვენ მხრით, ვმუშაობდით, მაგრამ კომისიას თავისი მუშაობა საუბედუროთ არ განუგრძობდა. ჩვენ, რაკი დაიმედებული ვიყავით, რომ კომ-ს-ის მხრით საქმეს არაფერი დაბრკოლება მიეცემოდა, მუშაობას გულმოდგინეთ შევეუდექით. უსტაეის კითხვა ჩვენთვის იყო, რომ ამხანაგობისთვის წევრები გვეშოვნა და პირობაზე ხელი მოგვეწერინებია. წაგიღე პირობები და მსურველებს ხელი მოვაწერინე ამხანაგობის პირობაზე. აქ გადმოგცემთ ანგარიშს რომელიც უფრო მჭევრმეტყველი აღმოჩნდება, ვინემ დაუსაბუთებელი სიტყვები:

1-ლ პირობაზე ხელი მოაწერეს ოქტომბრის 12-ს 1893 წ. და შემოვიდნენ ამხ. წევრათ:

- 1, იოსებ ზავ. კაკაბაძე 2000 მანეთით 5% მასალადნელი სარკუბისთვის = 100 მ.
- 2, სოლომონ იოს. წერეთელი 1000 მ. ,, 50 მ.
- 3, ანტონ ჰილატეს ძე წაქაძე 1000 მ. ,, 50 მ.
- 4, ბარტლომე ზავ. მასეშვილი 500 მ. ,, 25 მ.
- 5, გიორგი ივანეს ძე კალანდაძე 500 მ. ,, 25 მ.
- 6, იოსებ იოსების ძე გაჩეჩილაძე 500 მ. ,, 25 მ.

- 7, მასიმე ზავლეს ძე დეისაძე 500 მ. ,, 25 მ.
 - 8, სამსონ ნიკოლ. გაჩეჩილაძე 500 მ. ,, 25 მ.
 - 9, ვლადიმერ მიხარ. ქადაგიძე 500 მ. ,, 25 მ.
 - 10, ნიკოფორე მერაბ. ყიფშიძე 500 მ. ,, 25 მ.
 - 11, ილიკო ზავლეს ძე კაკაბაძე 1000 მ. ,, 50 მ.
 - 12, იოსებ ივ. აბდუშელიშვილი 500 მ. ,, 25 მ.
 - 13, ლევან გაბრიელის ძე კაკაბაძე 500 მ. ,, 25 მ.
 - 14, სამსონ მარკოზას ძე აბუსაძე 2000 მ. ,, 100 მ.
 - 15, ვლადიმერ ჯიბ. წერეთელი 1000 მ. ,, 50 მ.
 - 16, ნიკოლოზ სპირ. ქუთათელაძე 500 მ. ,, 25 მ.
 - 17, ერმილე იოს. გაჩეჩილაძე 500 მ. ,, 25 მ.
 - 18, კიმთე ივან. ვარდოსანიძე 500 მ. ,, 25 მ.
- ამ პირველ პირობაზე ხელი მოაწერეს 14000 მან. საწევრო ფულზე და შამოიტანეს 5%—700 მ. ეს 700 მან. გადავეცი ბ. კ. ლორთქიფანიძეს.

2-რე პირობაზე ხელი მოაწერეს ოქტომბრის 27-ს 1893 წ. შემდეგ პირებმა:

- 1, სიმ. გიორ. ტიჭინაძე 500 მანეთით 5% 25 მ.
- 2, სამსონ სპირ. ელიაშვილი 500 მ. ,, 25 მ.
- 3, ალექსანდრე ივ. წულუკაძე 500 მ. ,, 25 მ.
- 4, დარისზან ვას. მალაქელიძე 500 მ. ,, 25 მ.
- 5, ზანასპი იოს. გაჩეჩილაძე 500 მ. ,, 25 მ.
- 6, იაკობ ბიჭიას ძე ქუთათელაძე 500 მ. ,, 25 მ.
- 7, ნესტორ ზავლ. კაკაბაძე 1500 მ. ,, 75 მ.
- 8, ყანაშან სოფრომის ძე ვაშაძე 500 მ. ,, 25 მ.
- 9, სტეფანე პეტრეს ძე სტურუჯა 500 მ. ,, 25 მ.
- 10, ლეონტი ივ. ტყეშელაშვილი 500 მ. ,, 25 მ.
- 11, ალექსი ვასტანგის ძე ჩახანიძე 500 მ. ,, 25 მ.
- 12, ბესარიონ გიორ. ჩახანიძე 500 მ. ,, 25 მ.
- 13, ყანაშან გიორგის ძე ჩახანიძე 500 მ. ,, 25 მ.
- 14, მდ. ეპიფანე გაფრინდაშვილი 500 მ. ,, 25 მ.
- 15, ნესტორ იოს. ბუყანაშვილი 500 მ. ,, 25 მ.
- 16, კოსტანტ. აზლ. ყიფიანი 500 მ. ,, 25 მ.
- 17, ზავლე ივანეს ძე დათუბოვი 500 მ. ,, 25 მ.

9500 მ. 5% — 475 მ.

გამოიჩინეს — — — — — 225 მ.

დაჩხა შემოტანილი — — 250 მ.

ამ პირობაზე ხელი მოაწერილებს არ შემოუტანიათ 5%-ის ფული შემდეგებს:

- 1, ნესტორ ზავ კაკაბაძეს 5% 75 მ.
- 2, ყანაშან სოფ ვაშაძეს ,, 25 მ.
- 3, ლეონტი ტყეშელაშვილს ,, 25 მ.
- 4, ალექსი ვასტან. ჩახანიძეს ,, 25 მ.
- 5, ბესარიონ გიორ. ჩახანიძეს ,, 25 მ.
- 6, ყანაშან გიორ. ჩახანიძეს ,, 25 მ.
- 7, მდ. ეპიფ. გაფრინდაშვილს ,, 25 მ.

სულ 225 მ.

3-მე პირობაზე ხელი მოაწერეს ნომბრის 23-ს 1893 წ. შემდეგ პირებმა:

- 1, სანინო რუსტომ. ვაშაძემ 500 მან. 5% 25 მ.
- 2, იოსებ ბუკაჩინსკი მიქელაძემ 500 მ. ,, 25 მ.
- 3, იოკიმე შეტრ. შიდაბაძემ 100 მ. ,, 5 მ.
- 4, ლევან ეგნატის ძე კაკაბაძემ 500 მ. ,, 25 მ.
- 5, ნიკო ბუკაჩინსკი სვანბემ 500 მ. ,, 25 მ.
- 6, დავით იოსებ. წერეთელმა 500 მ. ,, 25 მ.
- 7, იოსებ რტის ძე წერეთელმა 500 მ. ,, 25 მ.
- 8, სვეტიცხოველი ვას. წერეთელმა 500 მ. ,, 25 მ.
- 9, გრიგოლ ბერ. წერეთელმა 500 მ. ,, 25 მ.
- 10, სვიმონ ნიკ. წერეთელმა 200 მ. ,, 10 მ.
- 11, გიორგი შავლაძე დუბინსკიმ 500 მ. ,, 25 მ.
- 12, სვიმონ ბუკაჩინსკი სვანბემ 500 მ. ,, 25 მ.
- 13, სანინო ივანეს ძე ჩანანბემ 500 მ. ,, 25 მ.
- 14, სოკრატე სვიმონ. ლუკაძემ 500 მ. ,, 25 მ.

6300 მ. 5% 315 მ.

გამოირიცხოს — — — 260 მ.

დაჩნება — — — 55 მ.

ამ პირობაზე ხელი მოაწერილებს არ შემოუტანიათ 5%-ის ფული შემდეგ პირებს:

- 1, სანინო რუსტომ. ვაშაძეს 5% 25 მ.
- 2, დავით იოსებ. წერეთელს ,, 25 მ.
- 3, იოსებ რტ. წერეთელს ,, 25 მ.
- 4, სვიმონ ნიკ. წერეთელს ,, 10 მ.
- 5, გიორგი შავლაძეს ძე დუბინსკის ,, 25 მ.
- 6, ლევან ეგნატის ძე კაკაბაძეს ,, 25 მ.
- 7, ნიკო ბუკაჩინსკი სვანბემს ,, 25 მ.
- 8, სვიმონ ბუკაჩინსკი სვანბემს ,, 25 მ.
- 9, სანინო ივანეს ძე ჩანანბემს ,, 25 მ.
- 10, სოკრატე სვიმონ. ლუკაძეს ,, 25 მ.
- 11, გრიგოლ ბერ. წერეთელს ,, 25 მ.

სულ 260 მ.

მე-4-ზე პირობაზე ხელი მოაწერეს ნომბრის 25-ს 1893 წ. შემდეგ პირებმა:

- 1, დავით გიორგ. წერეთელმა 100 მან. 5% 5 მ.
- 2, იოკიმე ალექ. წერეთელმა 100 მ. ,, 5 მ.
- 3, მისეილ ანს. წერეთელმა 100 მ. ,, 5 მ.
- 4, გიორგი ივან. წერეთელმა 100 მ. ,, 5 მ.
- 5, სვიმონ ნიკოლ. წერეთელმა 300 მ. ,, 15 მ.
- 6, იოსებ ნიკოლ. წერეთელმა 500 მ. ,, 25 მ.
- 7, დავით ნიკ. წერეთელმა 100 მ. ,, 5 მ.
- 8, ივანე ალექსანდ. ცინცაძემ 100 მ. ,, 5 მ.
- 9, კიმონე მარკოზ. აბესაძემ 500 მ. ,, 25 მ.
- 10, იოსებ ნიკ. ხაჩატრიანი 100 მ. ,, 5 მ.
- 11, აქროპოზ ივ. ჩანანბემ 500 მ. ,, 25 მ.
- 12, გიორგი ივან. ჩანანბემ 200 მ. ,, 10 მ.
- 13, ნიკოლ. იოს. გაფრინდაშვილმა 500 მ. ,, 25 მ.

- 14, მას. რუს. გაფრინდაშვილმა 500 მ. ,, 25 მ.
- 15, გიორგ. რუს. გაფრინდაშვილმა 500 მ. ,, 25 მ.
- 16, სვიმონ თემრ. გველესიანმა 500 მ. ,, 25 მ.
- 17, ფილიპე შავლ. კაკაბაძემ 500 მ. ,, 25 მ.
- 18, მეთოდე გიორგ. კუთარაძემ 500 მ. ,, 25 მ.

5700 მ. 5% 285 მ.

გამოირიცხოს — — — 215 მ.

შემოტანილია — 70 მ.

ამ პირობაზე ხელი მოაწერილებს არ შემოუტანიათ 5%-ის ფული შემდეგ პირებს.

- 1, გიორგი ივ. წერეთელს 5% 5 მ.
- 2, იოსებ ნიკოლ. წერეთელს ,, 25 მ.
- 3, დავით ნიკოლ. წერეთელს ,, 5 მ.
- 4, ივანე ალექსანდ. ცინცაძეს ,, 5 მ.
- 5, კიმონე მარკოზ. აბესაძეს ,, 25 მ.
- 6, აქროპოზ ივან. ჩანანბემს ,, 25 მ.
- 7, გიორგი ივან. ჩანანბემს ,, 10 მ.
- 8, ნიკოლ. იოს. გაფრინდაშვილს ,, 25 მ.
- 9, მას. რუს. გაფრინდაშვილს ,, 25 მ.
- 10, სვიმონ ნიკოლ. წერეთელს ,, 25 მ.
- 11, გიორგ. რუს. გაფრინდაშვილს ,, 25 მ.
- 12, ფილიპე შავლ. კაკაბაძეს ,, 25 მ.

სულ 215 მ.

5-თე პირობაზე ხელი მოაწერეს ნომბრის 29-ს 1893 წ. შემდეგ პირებმა:

- 1, ივანე ბეს. გაფრინდაშვილმა 500 მ. 5% 25 მ.
- 2, ივანე ბეს. გაფრინდაშვილმა 500 მ. ,, 25 მ.
- 3, იოსებ ალექ. გაფრინდაშვილმა 500 მ. ,, 25 მ.
- 4, ნიკოლ. სვ. გაფრინდაშვილმა 500 მ. ,, 25 მ.
- 5, ივანე ვახტანგ. ჩანანბემ 500 მ. ,, 25 მ.
- 6, გვამყვან დავ. გაფრინდაშვილმა 500 მ. ,, 25 მ.

ან შემოუტანიათ 3000 მ. 5% 150 მ.

6-სე პირობაზე ხელი მოაწერეს ნომბრის 29-ს 1893 წ. შემდეგ პირებმა და ისურვეს ფულის მაგიერათ აღგილის შემოტანა:

- 1, მდ. ზაქარია წერეთელი 4 ქვეკა შავი-ქვიანი ადგ.
- 2, ნიკო ივ. სვედელიძე 4 ქვეკა ,, ,, ,,
- 3, ზაქ. გიორგ. ბარათაშვილი 10 ქვეკა ,, ,, ,,

მკითხველი ცხადთ დაინახავს ამ ანგარიშებიდან, რომ ვაჭრები და მწარმოებლები პირველათვე დიდი სიმპატიით მოექცნენ ამ ამხანაგობას—სიამოვნებით მოაწერეს პირობაზე ხელი და აწერდნენ—შემდეგაც; ამ გვარი მათი სიმპატიე მართლ უბრალო სიტყვებში კი არ იხატებოდა, არამედ ფაქტიურათ ხელის მოწერით დასაბუთეს. ეს ანგარიში გვეუბნება, რომ

სამხანაგო პირობაზე 7—6 კაცმა მოაწერა ხელი. ამათში 3 წევრი—18 ქცევა შავი-ქვიანი ადგილით შემოვიდა, დანარჩენი 73 კაცი 38,500 მან. საწევრო ფულით. ამ ფულის 5% გადასახადი უდრის 1925 მანეთს.—ეს ფული უნდა შამოსულიყო პირობაზე ხელის მოწერის დროს, მაგრამ არ შამოუტანიათ, როგორც ეს ანგარიშშია მოხსენებული, 850 მანეთი, ხოლო შემოიტანეს 1075 მანეთი; აქედან 700 მანეთი პირველ პირობასთან ერთად ბ. კ. ლორთქიფანიძეს გადაეცემა, დანარჩენი პირობები და 5% ფული ჯერ არ გადამიცია, რომელიც 375 მანეთს შეადგენს. რადგან მე საზღვარ-გარეთ მივდიოდი, პირობები და ანგარიშები სხვებს დაუტოვე და მათ ვთხოვე, რომ ეს ანგარიში ბ. ლორთქიფანიძისათვის გადაეცათ, მაგრამ, სამწუხაროთ ეს ასე არ მომხდარიყო სხვა-და-სხვა მიზეზების გამო, და 375 მანეთი დღესაც ჩემ ხელშია. აქ უსათუოთ მხედველობაში უნდა მივიღოთ ის გარემოება, რომ მე ვიყავი ამ საქმის ინიციატორი და მოხსენებული წევრების შემკრები, ამისთვის გასაკვირველი არაა, რომ ხარჯი მექნებოდა: დამენარჯა უსტავის, პროექტის და პირობების დასაბეჭდავი, მარკებისათვის და მოგზაურობისთვის საქმის დაწყების დროს და წევრების შესაკრებათ, 150 მანეთ.

რადგან ახალ საქმეს ვიწყებდით, საჭირო იყო ამ ამხანაგობაში შემოსვლა წევრებისათვის გაგვეადვილებოდა; ამ მოსაზრებით და იმისთვის, რომ პირადად ბევრი ვიცნობდით, ზოგს 5% ფულის შემოტანა არ დავაძალეთ ხელის მოწერის დროს,—ზოგს უფულოთ მივეცი კვიტანციები და ვთხოვე მათ, რომ ამ გვარი კვიტანციები გააუქმონ. ამ გვარი საქმის დასაწყისი და გარემოება კარგათ იციან ბ. ბ. სოლომონ იას, წერეთელმა და სამსონ მარ. აბესაძემ, ამათ დიდი დახმარება აღმომიჩინეს წევრების შეკრების დროს.

ჩემი ფიქრით ეს ანგარიში სრულიად დააკმაყოფილებს ბ. ალ. ივ. წულუკიძის კითხვას, რომელმაც „კვალის“ საშუალებით იკითხა, რომ, რამდენიმე ათასი მანეთი უნდა იყოს შეკრებილი და ეს ფული სად წავიდაო; ესევე შეასწორებს ჩემ შენიშვნას, რომელიც ბ. ალ. წულუკიძის საპასუხოდ იყო „კვალი“-ს 50 №-ში 1896 წ. დაბეჭდილი.

ეს არის ჩემ ხელში ნაწარმოებ საქმის ანგარიშში, ეს უჩვენებს დანატერესებულ პირთ დღევანდელ საქმის მდგომარეობას, ანუ რა მდგომარეობაში იყო იგი და ამავე დროს შეატყობიებს 5% ფული სად იმყოფება.

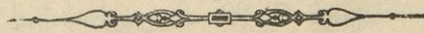
ახლა გადავიდეთ და საზოგადო საქმის ხასიათს შევეხოთ: ჩემი ანგარიში საბუთიანათ აუხსნის მკითხ-

ველს, რომ, ამ გვარი მწარმოებელი ამხანაგობის და არსება ჩვენში შესაძლებელი ყოფილა; რასაკვირველია, როცა იგი, თითოეული პირადი ინტერესის დასაცველათ და ამის განსახორციელებლათაა გამოწვეული. მაშ, დარწმუნებული უნდა ვიყოთ, რომ ეს საქმე განხორციელდებოდა, თუ მისთვის ხელი არ შეგვეშვა და დავიწყების ყუთში არ ჩაგვეგდო; ეს ბრალი, ამ ამხანაგობის უსტავის შემამუშავებელ კომისიის წევრებს ედება. მე მგონია ისინი ვერ მოგვეცემენ საკმაო თავის გასამართლებელ საბუთებს იმაზე, თუ ეს საქმე რამ შეატერხა და გაჰყინა მათ ხელში. ვერც იმას იხმარებენ მიზეზათ, ვითომც ვაჭრების საზოგადოება თანაგრძნობით არ მოჰკიდებოდეს ამ საქმეს; ამ მხრით ისინი დაბრკოლებას არ შეხვედრიან ჩემის აზრით, აღარც ჰქონდათ შემთხვევა, რომ მას შეხედომოდენ, რადგან საქმეს არ უწარმოებია და გაუძრევლათ იწვა.

სხვა-და-სხვა მოსაზრების გამო ძალიან სამწუხაროთ მიმაჩნია ჯერ დაუბადებელი საქმის ლიკვიდაცია, მაგრამ მეტი გზა არაა, და როგორც გულ-შემატკივარი და წევრი ამ ამხანაგობისა, ვთხოვე ბ. ბ. კომისიის წევრებს, რომ ეს ჩემი თხოვნა დააკმაყოფილონ—ჩემი თხოვნა მოკლეთ გამოინატება: საქმის გაგძელება და განხორციელება თუ შეუძლებელია, მაშინ კომისიამ ანგარიში წარმოგიდგინოს და დავიბრუნოს ჩვენი ფული,—მეტი არაფერი...

ო. კაკაბაძე.

ქუთაისი. იანვრის 26 1896 წ.



„კვალის“ ფოსტა.

„ცნობის ფურცლის“ გრაზ ჯისაიშელს: ჩიგი აჩ აჩის, მსუკდონიებს მასუსები ამლიონ, ნამეტურ ისეთ მსუკდონიებს, რომელთათვის მასუსების გაცემა უბნალოთ დროს დაკარგავს. კ. თავართქილაძესთან გ. წერეთელს აჩვითარი უკმაყოფილება აჩ ქქანება. თუ კ. თავართქილაძეს ჩამე დავთან ლექსებისა მოუტანია რედაქციაში, ალბათ მის აჩიგში იქნება; მაგრამ ესეც შესაძლებელია, რომ ორ თვეს შემდეგ, რედაქციის წესისამებრ, ნაკვის კალთს გაჰყვას, თუ რომ სელნაწერის მომტანს პირობას აჩ აქვს რა „კვალის“ რედაქციასთან, რომ სელნაწერები უკან დაუბრუნოს ხალქმე.

რედაქტორ-გამომცემელი ან. თ.-წერეთლის

ამბარბურში. მეთუთხმეტე ტირაჟი უმთავრესი მოგებათა თავად-აზნაურობის საადგილ მამულო ბანკისა.

სურია.	ბილ.	მოგება	სურია.	ბილ.	მოგება
13884	40	20000	1730	20	1000
4848	43	75000	74	12	1000
14832	43	40000	2518	42	1000
801	42	25000	9206	29	1000
1040	31	10000	3137	6	1000
506	1	10000	22830	24	1000
11104	39	10000	2638	32	1000
12543	17	8000	7328	40	1000
12653	21	8000	15175	41	1000
12746	23	8000	7540	16	1000
12781	47	8000	5106	37	1000
1438	45	8000	15337	45	1000
8923	23	5000	13201	41	1000
5036	18	5000	6364	16	1000
10932	40	5000	6405	19	1000
3845	20	5000	1979	21	1000
7716	25	5000	11443	7	1000
11682	1	5000	2024	17	1000
15492	35	5000	13503	10	1000
12641	27	5000	7438	34	1000

გ ა ნ ც ხ ა დ ე ბ ა ნ ი .

თბილისის ქალაქის გამგეობა ამით აცხადებს საყოველთაოთ, რომ 18 მაისს, 1897 წ. მოხდება თბილისის ქალაქის საბჭოს ხმოსნების არჩევნები ოთხის წლისათვის 1897—1901 წ. ქალაქის მოურავის თანამდებობის აღმასრულებელი ცალკე გამოაცხადებს, კრება რომელ ადგილას შედგება და რომელ საათზე დაიწყება. 18 აპრილიდან 2-ს მაისამდე ქალაქის გამგეობის შენობაში, ყოველ დღე, კვირაუქმეს გარდა, სანამ მუშაობა არ შეწყდება, ამომრჩეველთ შეუძლიანთ წარმოადგინონ მათ მიერ ხმოსნათ დასახელებულ კანდიდატთა ნუსხა. ამასთანავე ამომრჩეველთ 18 მაისის კრებაზე დასწრების ბარათი მიეცემათ, რომ ხმოსნებთ ასარჩევ კანდიდატებს კენჭი უყარონ. ამავე დროს განმავლობაში ქალაქის მოურავის თანამდებობის აღმასრულებელის სახელობაზე მიიღება წერილობითი განცხადება იმათგან, რომელნიც ხმოსნობის სურვილს თითონვე განაცხადებენ და ყუთს დაიდგამენ. ამომრჩეველს, თუ ჰსურს,

შეუძლია ქალაქის გამგეობისაგან მიიღოს 1892 წ. საქალაქო დებულებიდან ამოწერილი 24—33 მუხ., დაბეჭდილი ღარიგება არჩევნების წეს რიგის შესახებ და ბლანკები, რომელშიაც უნდა აღნიშნონ მათ მიერ ხმოსნათ დასახელებული კანდიდატები. თითოეულ ამომრჩეველის მიერ სახმოსნოთ დასახელებულ კაცთა რაოდენობა 96 არ უნდა აღემატებოდეს. თუ აღმოჩნდა, რომ ვისმე ამ რიცხვზე მეტი კანდიდატი დაუსახელებია, დათვლის დროს კანდიდატთ დასახელებულთა ჩაითვლებიან მხოლოდ თავში მოხსენებული 96 კაცი. კანდიდატთა ნუსხის მიღება 2 მაისს, ნაშუადღევს 3 საათზე. შეწყდება, რომლის შემდეგ დაბეჭდილი ყუთი ქალაქის გამგეობის თანადასწრებით გაიღება და ეს უკანასკნელი ყველა კანდიდატების საერთო ნუსხის შედგენას შეუდგება, რომელთაც ხმოსნობისთვის კენჭი უნდა იყარონ, და ამასთანავე გამგეობა ცნობაში მოიყვანს რამდენი ხმით არის დასახელებული თითოეული კანდიდატთაგანი. კანდიდატი, რომელიც არა ნაკლებ ხუთ ამომრჩეველთაგან იქნება დასახელებული, კანდიდატთა საერთო ნუსხაში არ იქნება ჩაწერილი, იმათ გარდა, რომელთაც თითონვე განაცხადეს სურვილი, რომ ყუთი დამიდგით და კენჭი მიყარეთო.

რწმუნების ქალაქი შეიძლება მიეცეს მხოლოდ იმათ, რომელნიც მოხსენებულ არიან საქალაქო დებულების მე-24 მუხ. მე-2 შენიშ. და 25—27 მუხ.

1) იმათ, რომელთაც უფლება აქვთ არჩევანებში მონაწილეობის მიღებისა, მზრუნველი არა ჰყავთ და ამასთან 25 წელი არ შეუსრულებიათ; 2) დედათა სქესისათ; 3) მამას შეუძლიან თვის გაუყრელს შეიღოს მისცეს რწმუნების ქალაქი.

2) თუ რა ელიმე ამომრჩეველი კრებას ვერ დაესწრება, 1892 წ. საქალაქო დებულების ძალით, თავის მაგიერ კრებაზე დასწრების უფლებას მეორე ამომრჩეველს ვერ გადასცემს და ამიტომ ამ გვარი რწმუნების ქალაქის გაცემა არ შეიძლება. (3—2)

გამოვიდა ახალი წიგნი
ზანგი და თითრი
 შვიდი ცინკოგრაფიული ნახატით.
 ჯეჯილის გამოსცემა
 ტფასი 15 კაპ., ხოლო საჩუქრათ, ვარაყიან ყდაში, ელირება 1 მან. 20 კაპ. იყიდება „წერაკითხვის საზ.“ წიგნთ-საცავში და „ჯეჯილის“ რედაქციაში,